

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 726:27-526.2(497.4Slovenske Konjice)"16"

Prejeto: 20. 12. 2017

Ana Lavrič

dr., znanstvena svetnica v. p., Gorenjska cesta 15, SI-4202 Naklo
E-pošta: lavric@zrc-sazu.si

Umetnostna dejavnost v konjiški župniji pod župnikom Sebastijanom Glaviničem de Glamoč

IZVLEČEK

Prispevek na osnovi dokumenta iz leta 1690, najdenega v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu, obravnava umetnostno dejavnost v konjiški župniji pod župnikom Sebastijanom Glaviničem (1669–1690). Seznam izvedenih del obsega devetnajst cerkva, ki so bile v tem času obnovljene ali so dobile novo opremo oziroma inventar; kar deset jih je dobilo po enega ali več novih (zlatih) oltarjev. Gre za pomembno pričevanje o času, ki ga podpira le skromno ohranjeno spomeniško gradivo. Med tem izstopajo prihovski oltarni nastavki, zlasti in situ ohranjeni veliki oltar, ki spada med najbogatejše primerke zlatih oltarjev na Slovenskem. Na kratko je predstavljena tudi Glaviničeva umetnostna dejavnost v času, ko je vodil senjsko-modruško škofijo (1690–1697).

KLJUČNE BESEDE

Sebastijan Glavinič (1632–1697), župnija Slovenske Konjice, 17. stoletje, arhitektura, zlati oltarji, ikonografija, Marija Zavetnica s plaščem, Prihova, Koritno, Maribor

ABSTRACT

ARTISTIC ACTIVITIES IN THE PARISH OF KONJICE UNDER PARISH PRIEST SEBASTIAN GLAVINIČ DE GLAMOČ

Based on a document of 1690, found in the Styrian Provincial Archives in Graz, the article presents artistic activities in the parish of Konjice under parish priest Sebastian Glavinič (1669–1690). The list of accomplishments comprises nineteen churches that were renovated or obtained new furnishings or inventories during the said period; no fewer than ten had one or several new (golden) altars erected. The list provides a crucial source of information about the time to which only scarcely preserved memorial materials bear witness. Particularly noteworthy among these are the altar retables from Prihova, especially the high altar preserved in situ, which is one of the richest examples of golden altars in Slovenia. The article also briefly describes Glavinič's artistic activities during the period in which he led the Diocese of Senj-Modruš (1690–1697).

KEY WORDS

Sebastian Glavinič (1632–1697), parish of Slovenske Konjice, seventeenth century, architecture, golden altars, iconography, Our Lady of Mercy, Prihova, Koritno, Maribor

Na področju sakralne umetnosti so zmeraj imeli pomembno vlogo umetnostno razgledani naročniki. Odločujoče so posegali nanj zlasti župnijski upravitelji in cerkveni dostojanstveniki, ki so se zavedali verskega in vzgojno-spodobnega pomena umetnosti in jo zato na svojem pastoralnem območju zavzeto gojili. Med takšne zasluže može nedvomno sodi konjiški župnik, pozneje senjsko-modruški škof Sebastijan Glavinič.¹ Po svoji široko zastavljeni gradbeni in umetnostni dejavnosti izstopa celo iz vrste drugih prizadevnih konjiških dušnih pastirjev, med katerimi se s pozidavo župnijskega dvorca ponaša Marko Gonan, z olepšavo dvorca (strop) in postavitvijo nove, lepo poslikane rožnovenske kapele v župnijski cerkvi pa Janez Boltežar Renzenberg.² Glaviničevo skrb za obnovo in lepšanje cerkva v konjiški župniji je poudaril že cerkveni zgodovinar Jernej Voh, ki je o njem pisal, prvi med Slovenci, konec 19. stoletja.³ Njegova spoznanja je povzel in v topografski popis konjiške dekanije vključil Avgustin Stegenšek.⁴ Šele v drugi polovici 20. stoletja je Glaviničev rod, življenje in delo natančneje raziskal Jakob Richter,⁵ izsledke pa sta strnila Maks Šah v prispevku za biografski leksikon⁶ in Anton Ožinger v zgodovinskem orisu konjiške župnije.⁷ Glaviničevo biografijo in dejavnost v času, ko je vodil senjsko-modruško škofijo, je v zadnjih desetletjih podrobneje osvetlil Mile Bogovič.⁸

Sebastijan Glavinič, rojen 18. januarja 1632 v Pičnu, je izhajal iz rodbine gospodov »de Glamoch«, ki se je v Istro preselila iz Glamoča, potem ko so Bosno zasedli Turki.⁹ Po temeljni formaciji, ki jo je pridobil na Trsatu in na Reki,¹⁰ ki je bila tedaj pomembno središče glagoljaštva, je nadaljeval s študijem filozofije in teologije v Gradcu, na Dunaju in v Trnavi. V duhovnika je bil posvečen 20. marca 1660. Življenjska pot ga je nato vodila na dunajski dvor, kjer je postal dvorni kaplan, obvladanje starocerkvenoslovanščine pa mu je odprlo pot tudi v Rusijo: leta 1661 je kot tolmač za ruski jezik s posebno cesarsko delegacijo

potoval v Moskvo. O potovanju in poldrugem letu bivanja v Rusiji je za cesarja sestavil zanimivo poročilo (*Relatio de rebus Moscoviticis cum epistola ad Leopoldum I. imperatorem*) o geografskih značilnostih ter o gospodarskih in verskih razmerah v deželi ter občuteno opisal tamkajšnja doživetja.¹¹ Leopoldu I. je podaril tudi eno ali več ikon, ki jih je prinesel s popotovanja, in mu obenem razložil njihov pomen.¹² Pod senjsko-modruškim škofom Ivanom Smoljanovičem (1667–1678) je bil kratko obdobje modruški arhidiakon, nato je leta 1669 ali 1670 nastopil službo župnika v Slovenskih Konjicah,¹³ kjer je po Richterjevih besedah »preživel svoja najlepša moška leta«.¹⁴ Dne 19. aprila 1689 ga je cesar Leopold imenoval za senjskega škofa, papeževu imenovanje in potrditev pa sta sledila 8. maja 1690.¹⁵ Začetek njegove škofovske službe sovпада z osvoboditvijo širokega območja Like in Krbave, ki ga je ob dotedanjem škofjskem teritoriju dobil v upravo in je zahtevalo posebno pastoralno skrb, velike težave pri vodenju škofije pa so mu povzročali predvsem upravitelji zaplenjenih zrinjskih in frankopanskih posesti, ki so se vmešavali v zadeve Cerkve in si prilaščali njene prihodke.¹⁶ Usoda je Glavniča ob koncu življenja spet pripeljala v Konjice, kjer je 5. decembra 1697 umrl; na njegovo željo so ga pokopali v župnijski cerkvi v kapeli Rožnovenske Matere Božje.¹⁷ Smrt naj bi ga bila dohitela na poti na Dunaj,¹⁸ iz dokumentov pa je bolj videti, da se je

¹ V slovenski literaturi najdemo tudi v celoti ali deloma slovenjeno obliko imena, in sicer Boštjan Glavinič ali Boštjan Glavinič.

² Prim. Ožinger, *Zgodovinski oris*, str. 42, 44–45.

³ Voh, *Škof Sebastijan Glavinič*, str. 142–146.

⁴ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 48–49.

⁵ Richter, Boštjan Glavinič, str. 22–36.

⁶ Šah, Glavinič Boštjan, str. 424–425.

⁷ Ožinger, *Zgodovinski oris*, str. 42–44.

⁸ Mdr. zlasti: Bogovič, Trsatsko svetišče, str. 1–16; Bogovič, Restauracija, str. 103–118; Bogovič, *Senjsko-modruška ili Kravavska biskupija*, str. 135–155; Bogovič, Moji predšasnici, str. 107–109.

⁹ Datum rojstva in imeni staršev (oče Nikola, im. Sfožer, mati Margareta, roj. Veljan) navaja Bogovič, Moji predšasnici, str. 107, ki s tem korigira v starejši literaturi uveljavljeno letnico 1630. Plemstvo Glaviničev se je verjetno opiralo le na znatnejše družinsko premoženje, Sebastijanu ga je cesarski dvor priznal leta 1668, gl. Richter, Boštjan Glavinič, str. 24.

¹⁰ Glavinič je v letih 1646–1650 obiskoval šolo na Reki in verjetno bival pri prastricu na Trsatu, gl. Bogovič, Trsatsko svetišče, str. 3, 5; prim. Šah, Glavinič Boštjan, str. 424–425.

¹¹ Glaviničevo poročilo, ki razkriva piševo ostro oko in sposobnost dobrega opazovanja (kljub zanimivemu podajanju ni primerljiv s Herbersteinovim iz leta 1549), je podrobno predstavil Richter, Boštjan Glavinič, str. 25–26, 29–35.

¹² Richter, Boštjan Glavinič, str. 34. Glavinič je cesarju pojasnil, da imajo v Rusiji polno takih slik po svetiščih in domovih. Slikane niso samo na platno, temveč tudi na les. Hiša brez ikone je po njihovem mišljenju brez Boga. Pred ikonami se križajo in molijo. Ko vstopi v hišo tujec, se mora najprej ozreti na ikono in se prekrizati, šele nato pozdravi gospodarja. Iz Glaviničevega opisa ni jasno razvidno, ali je podaril cesarju več ikon ali morda prenosni oltar z več prizori, kakor je sklepal Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 48.

¹³ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 48; Richter, Boštjan Glavinič, str. 26.

¹⁴ Richter, Boštjan Glavinič, str. 27.

¹⁵ Senjska in modruška škofija sta bili združeni v osebi istega škofa, pri čemer je Rim cesarju priznaval imenovanje senjskega, modruška škofija pa je imela status »liberae collationis«. Glavinič, s strani Svetega sedeža imenovan maja 1690, naj bi določene posle v škofiji opravljal že pred tem, gl. Bogovič, Moji predšasnici, str. 105, 107. Škofija je spadala v ostrogonsko metropolijo, gl. Bogovič, *Senjsko-modruška ili Kravavska biskupija*, str. 139.

¹⁶ Bogovič, Moji predšasnici, str. 108–109.

¹⁷ Glavinič je v oporoki, zapisani 2. decembra 1697, sam izrazil željo, da ga pokopljejo v rožnovenski kapeli: *.../ den todtten leichnamb aber dem geweihten Erdreich in die alhiege Pfarr-Kirchen S. Georgii in der Roßenkranz-Capellen begraben zu werden, alwo auf der Seithen in einen Stain ein wenig Denk-mahl Einzubauen*, gl. Voh, *Škof Sebastijan Glavinič*, str. 144; Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 27; Richter, Boštjan Glavinič, str. 22, 23.

¹⁸ Voh, *Škof Sebastijan Glavinič*, str. 143; Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 49; Glavinič je v Konjicah zbolel in umrl na posestvu žusemskega beneficija, ki ga je bil na njegovo pri-

*Epitaf Sebastijana Glaviniča, po 1697,
ž. c. sv. Jurija, Slovenske Konjice (foto: Franci Pečnik).*

v svojo nekdanjo župnijo pravzaprav zatekel, potem ko se je s protesti zapletel v neugoden spor z vlado in mu je cesar celo ponudil apanažo, če bi odstopil, kar je odločno odklonil.¹⁹ S seboj je v Konjice odnesel nekaj škofijskih dragocenosti, ki jih je naslednik, škof Martin Brajković, po njegovi smrti terjal nazaj.²⁰

V Konjicah so Glaviniču v skladu z njegovo oporoko postavili kamnit epitaf, ki pa je precej preprost kamnoseški izdelek. Belomarmorna plošča ima na zgornjem poglobljenem polju vklesan njegov škofovski grb,²¹ na spodnjem pa kratek biogram in

poročilo dobil njegov nečak Sebastijan Glavinič, gl. Richter, Boštjan Glavinič, str. 24. Od nečakov, ki sta se šolala na gimnaziji v Rušah, je Sebastijan Glavinič postal doktor medicine in se leta 1717 poročil v Slovenskih Konjicah, Nikolaj Sebastijan Glavinič pa je deloval kot vikar v Ločah in Čadramu, kot župnik pa pri Sv. Križu pri Slatini, kjer je leta 1729 umrl, gl. Orožen, *Das Bisthum*, str. 66–67; Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 49.

¹⁹ Glavinič je pri graški komori in cesarju protestiral zoper nove oblastnike, ki so njegovi škofiji povzročali krivice, gl. Richter, Boštjan Glavinič, str. 28, 29; Ožinger, *Zgodovinski oris*, str. 44.

²⁰ Bogović, *Moji predšasnici*, str. 108.

²¹ V grbovnem ščitku je upodobljeno poslopje s stolpi, nad njim se dviga lev s sabljo, na katero je nataknjena človeška glava,

zapis o mašni ustanovi pri Marijinem oltarju: *SVB HOC EPITAPHIO / IACET SEPVLTVS RMVS ET ILLVSTRISSIMVS / DOMINVS DNVS SEBASTIANVS GLAVINICH DE GLA / MOTSH ISTRIANVS PETINENSIS CAESAREAE AVLAE PLVRIBVS ANNIS SACELANVS, HVIVS PAROCHIAE GON / NOVICENSIS IN VIGESIMVM ANNVM DIREC / TOR LEGATIONIS MOSCOVITICAE EX AVLA / CESAREAE ADIVNCTVS ET INTERPRES: 16 AN[N]IS, / EPISCOPVS SEGNIENSIS ET MADRVSIE[N]SIS, / IN NOVE ANNOS, QVI PRO MEMORIA ET ANIMAE SVae SALVTE ET ANIMARVM ALLARVM / SOLATIO: QVALIBET HEBDOMADA TRES MISSAS / PER VICARIVM LOCI IN HOC ALTARI B. M. V. IN PER / PETVVM CELEBRARI TESTAMENTO RELIQVIT, / OBIIT IN DOMINO DIE 5. DECEMBRIS ANNO / MDXCVII.*²²

Kar dve desetletji je Sebastijan Glavinič služboval v konjiški župniji, ki je v tistem času obsegala skoraj vso sedanjo dekanijo (brez Stranic in Skomarja). Zaradi lažjega upravljanja obsežnega območja je ustanovil samostojna vikariata v Zrečah (1675) in Ločah (1689), zavzemal pa se je tudi za vikariat v Čadramu. Kot ljubitelj umetnosti, ki ga je, kot rečeno, že v Rusiji pritegnil čar ikon, je, čeprav je bil večkrat odsoten, ker so ga na dunajskem dvoru potrebovali za tolmača, poskrbel za vzdrževanost in lepoto cerkva ter njihove opreme. Sledovi njegovega prizadevanja so še danes zaznavni; neposredno se kažejo na spomenikih, ki jim je prizanesel čas, vednost o drugih nam posredujejo arhivski viri. Pisci o Glaviniču so doslej poznali predvsem dela, ki jih z njim konkretno povezujejo posvetilni oziroma spominski napisi,²³ več o njegovi gradbeni in umetnostni dejavnosti pa nam pove seznam, ki ga je sestavil sam ob odhodu iz Konjic, 17. julija leta 1690. Dokument, hranjen v graškem Deželnem arhivu,²⁴ je zaradi umanjkanja konjiškega župnijskega arhiva še posebno dragocen.²⁵ Seznam obsega vse tiste cerkve, pri katerih so v letih Glaviničevega župnikovanja (tudi ob sodelovanju njegovih kooperatorjev in vikarjev) izvedli razna gradbena, obnovitvena in olepševalna dela oziroma priskrbeli novo opremo in inventar. Nove pridobitve so navedene v kratkih točkah za vsako cerkev posebej. Ker je zapis lapidaren, so podatki v marsičem pomanjk-

nad ščitkom je krona, ki jo drži orel, obdajajo pa ga škofovske insignije.

²² Voh, Škof Sebastijan Glavinič, str. 143; Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 36; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 15–16.

²³ Prim. Voh, Škof Sebastijan Glavinič, str. 145–146; Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 48; Richter, Boštjan Glavinič, str. 27.

²⁴ StLA, 501 A., gl. Prilogo.

²⁵ Richter, Boštjan Glavinič, str. 27, pripominja, da za vpogled v Glaviničovo dejavnost manjka glavni vir, konjiški župnijski arhiv, ki je med zadnjo vojno izginil.

ljivi in zato ostaja tudi njihova interpretacija tu in tam nekoliko ohlapna, dokument pa je kljub temu zanimiv, saj nam razkriva več doslej neznanih dejstev o umetnostnih spomenikih in hkrati omogoča kori-giranje nekaterih v stroki doslej uveljavljenih trditev. Glaviničeve navedbe so bile preverjene na terenu, go-tovo pa bi jih dodatno osvetlilo tudi širše primerjalno spomeniško in arhivsko gradivo, ki na tej stopnji v raziskavo ni bilo pritegnjeno.

Posebno pozornost je Glavinič posvečal župnijski cerkvi **sv. Jurija v Konjicah**.²⁶ V seznamu navaja, da je dal polovico stavbe tlakovati z marmorjem, napra-viti kripto in kanal za njeno odvodnjavanje. Postavil je novo kamnito menzo velikega oltarja, oltarnega nastavka pa ne omenja. Na podlagi zapisa v Konjiški kroniki (*Liber memorabilium*), ki jo je leta 1868 začel zapisovati nadžupnik Jožef Rozman,²⁷ so raziskovalci menili, da je nastavek naročil Glavinič, pri čemer so se sklicevali tudi na štiri ohranjene baročne kipe z nekdanjega velikega oltarja, ne da bi bili opazili nji-hovo slogovno neskladnost z njegovim časom.²⁸ Na to neskladje je opozoril Sergej Vrišer, ki je kipe pri-pisal Janezu Juriju Mersiju in jih datiral v sredino 18. stoletja, seveda pa ni zanikal možnosti, da bi Mersi-jev oltar imel predhodnika iz Glaviničevega časa.²⁹ Zanika jo sestavljaalec seznama sam, ker o tem molči, medtem ko natančno poroča o nekaj popravljenih in dveh novih relikviarijih ter o treh novih stranskih oltarjih: oltar sv. Katarine je bil v času zapisa že po-zlačen, Florijanov je bil pravkar dokončan, vendar ga še ni krasila pozlata, oltar sv. Janeza Krstnika pa je bil na novo narejen in pozlačen na stroške župnika Gla-viniča, ki je užival tamkajšnji beneficij.³⁰ Dostavek o pozlati je pomemben del poročila, ker je šlo za zlate oltarje in temu primerno velik strošek. Njihove sledi je zabrisal čas, ohranjeni portatile (z napisom, da ga je leta 1684 za oltar sv. Janeza Krstnika priskrbel Se-bastijan Glavinič), ki se zdaj nahaja v Ločah, pa na- vaja na misel, da je bil tja zelo verjetno prenesen tudi nastavek.³¹ Poleg navedenega je Glavinič poskrbel za razširitev osarija na pokopališču, pokopališko obzidje pa je nekoliko povišal in na novo prekril. Nakupil je tudi potrebne cerkvene namente in drugo opremo. Naj dodamo, da graški seznam ne podpira domneve nekaterih piscev, da je Glavinič v župnijski cerkvi po-

Oltar sv. Družine, pred 1652, pozlata 1681,
p. c. sv. Barbare, Malahorna (foto: Blaž Resman).

stavil kapelo Rožnovenske Matere Božje; ta je očitno obstajala že pred njim.³²

Zelo podjetnih posegov se je konjiški župnik lo-til na čadramskem območju (*ex parte Tschadram*). Pri podružnični cerkvi **sv. Barbare v Malahorni**,³³ ki jo je oskrbel s potrebnimi parametri, je z marmornim tlakom prekril polovico stavbe.³⁴ Leta 1681 je dal pozlatiti oltar sv. Jožefa (sv. Družine), izjemno pretanjeno umetniško delo, ki ga je bil pred letom 1652 postavil njegov predhodnik Janez Pavel Baselli. Njegov in svoj prispevek je dal Glavinič ovekove-čiti na predeli oltarja z napisom: *AETERNAE / AC TEMPORALI IESUS XRI : / GENERATIONI IO: PAVL, BASELLI TH: / D: R: PROT APOSCUS CAN: OLOMVCENSIS / ET PAROCH GONOVICIS SACRAVIT PAROCHIAE / GONOVICENSIS RECTORE SEBASTIANO / GLAVINICH TE GLAMOTSCH SACELLANO / CASAREO FIT HAEC SACR ARA / TEAVRATA ANO VERO*

²⁶ Gl. Prilogo, *Erstlichen bey der Pfaarr Kirchen S. Georgij zu Gönobiz*.

²⁷ Voh, Škof Sebastijan Glavinič, str. 142. Rozman je o Glaviniču zapisal: *Existit ab eo missarum fundatio et sub eo altare maius erectum fuit*.

²⁸ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 32, 48, je kipe datiral v drugo polovico 17. stoletja, zlog »Glau« na knjigi enega od kipov pa je hipotetično razrešil v »Glau-nič«; prim. Curk, *Topografsko gradivo*, str. 16, 17.

²⁹ Vrišer, *Baročno kiparstvo*, str. 223, z datacijo Mersijevega oltarja v leto 1757; Vrišer, O konjiških oltarjih, str. 188–190.

³⁰ Vsi trije oltarni titularji se omenjajo v vizitacijah še sredi 18. stoletja, gl. Ožinger, *Vizitacije*, str. 167–168, 403.

³¹ Iz seznama del se zdi oltar sv. Janeza Krstnika povezan z osarijem.

³² Prim. Richter, Boštjan Glavinič, str. 22, 23, 27. Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 24–41; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 10–21; Curk, O umetnostni podobi, str. 200–201.

³³ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen S: Barbarae*.

³⁴ Kamniti tlak je v ladijskem delu še ohranjen.

Kapela Škapulirske Matere Božje, slavolok, 1689, p. c. sv. Barbare, Malahorna (foto: Blaž Resman).

MDCLXXXI.³⁵ Nastavek je, kot se je ta čas pogosto dogajalo, čakal na pozlato skoraj tri desetletja. Slogovno se navezuje na severnorenesančno rezbarsko tradicijo³⁶ in z minucioznim oblikovanjem okrasja spominja na dragocene zlatarske izdelke. Vsebinsko je osredotočen na oltarni naslov in donatorja Basellija, na katerega aludira relief Savlovega spreobrnjenja v atiki, nanj pa se bržčas navezujejo tudi jezuitski svetniki na oltarnih krilih; slednje naj bi po mnenju nekaterih raziskovalcev dodal šele Glavinič,³⁷ kar pa ni verjetno, saj je oltar povsem enovita rezbarska celota.

V letu 1689, ko je bil že imenovan za senjskega

Kapela Škapulirske Matere Božje, zunanjščina, 1689, p. c. sv. Barbare, Malahorna (foto: Blaž Resman).

škofa, skrbi za konjiško župnijo pa še ni opustil, je Glavinič skupaj s kooperatorjem Matijem Kalčičem cerkvi sv. Barbare na severni strani prizidal veliko kapelo Škapulirske (Karmelske) Matere Božje, o čemer govori besedilo, vklesano v napisnem polju pod profilirano preklado arkade: *RECTORE PAROCHIAE GONOVICENSIS SEBASTIANO GLAVINICH DE GLAMOTSCH SACELLANO PERPETUO AUGUSTI CESARIS LEOPOLDI I^{MI} / NEC NON NOMINATO EPISCOPO SEGNIENSI COOPERATORE VERO DNO MATTHIA CALCICZ LITHOPOLITANO SACELLUM HOC VENERATIONI MATRIS DIAE VIRGINIS DE MONTE CARMELO ERRECTUM FVIT MDCLXXXIX*. Renesanci slavlolik, ki se odpira v kapelo, je razčlenjen z diamantnim nizom v poglobljenih pravokotnih poljih, segmenta na vrhu pa zapolnjujeta operutničeni angelski glavici (podobnega krilatca, tudi z enakim obeskom na ogrlici, srečamo npr. na prekladi portala iz leta 1662 v cerkvi sv. Duha v Ločah). Kapela je tristrano zaključena in ima banjast obok s parom sosvodnic. Na zunaj jo členijo talni in venčni zidec, naslikani vogalni pilastri in za čas nastanka posebno značilno okroglo okno v poglobljenem pravokotnem polju v severni steni.³⁸

³⁵ Za različice prepisa gl. Somrek, *Umetnost in oltar*, str. 348; Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 125; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 43. Napake v napisu na predeli so bržčas nastale pri nespretnem retuširanju črk.

³⁶ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 126–128, z natančnim opisom oltarja; Vrišer, *Baročno kiparstvo*, str. 12, 14, 16. V zagovor renesanse kot sloga cerkvene umetnosti je oltar sv. Družine kot odličen primer predstavljal in podrobno opisal Somrek, *Umetnost in oltar*, str. 312, 347–352.

³⁷ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 127, 128, z razlago, da jezuitski svetniki izstopajo iz vsebinskega konteksta in bi utegnili biti izraz »hvaležnega jezuitskega učenca Glaviniča (?)«. Med njimi naj bi bil upodobljen Stanislav Kostka, beatificiran šele leta 1670, kar seveda zastavlja nekaj (tudi ikonografskih) vprašanj, ki jih bo treba še razrešiti; prim. Šerbelf, *Umetnostni spomeniki*, str. 201.

³⁸ Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 123–129; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 41–45; Curk, *O umetnostni podobi*, str. 203–204.

Marija Zavetnica s plaščem, veliki oltar, osemdeseta leta 17. stol., ž. c. Marije Vnebovzete, Prihova (foto: Blaž Resman).

Podružnično cerkev **sv. Janeza Krstnika v Čadramu**³⁹ je Glavinič tlakoval z marmorjem, zgradil je novo zakristijo in nakupil potrebne paramente, pokopališko obzidje okrog cerkve pa obnovil in na novo prekril. Stegenšek je s cerkvijo povezoval oltarje sv. Janeza Krstnika iz leta 1684, sv. Roka iz 1684 in sv. Boštjana iz 1685, ki naj bi jih bili po njegovem mnenju ob povečanju čadramske stavbe leta 1765 predstavili v podružnico sv. Miklavža v Koritnem.⁴⁰ Njegove hipoteze ni mogoče brez zadržkov potrditi, saj Glaviničevo poročilo za Čadram ne omenja novih oltarjev, ne velikega in ne stranskih, iz vizitacijskih zapisnikov pa tudi ni razvidno, da bi bila tamkajšnja stara cerkev med titularji oltarjev imela sv. Roka in sv. Boštjana,⁴¹ ki sta izpričana na Prihovi. Tudi oltar sv. Janeza Krstnika je z navedenim časom nastanka mo-

goče ustrežneje locirati v Konjice kakor v Čadram; medtem ko naj bi bil konjiški zelo verjetno prešel v Loče, pa bi čadramski veliki oltar (ki očitno ni nastal pod Glaviničem) res utegnil pristati v Koritnem.⁴²

Svetišču **Naše ljube Gospe na Prihovi**⁴³ se je Glavinič posvetil z veliko zavzetostjo. Graški arhivski dokument poroča, da je bila cerkev, ki je popolnoma pogorela, pod njim na novo pozidana, medtem ko Stegenšek ugotavlja, da so staro stavbo v 17. stoletju obokali na novo pozidanih notranjih slopih, ne govori pa o novogradnji;⁴⁴ kot takšno je v resnici ne moremo označiti, čeprav je šlo za obsežen gradbeni poseg. K temu je sodila tudi postavitve nove zakristije, opremljene z omaro in potrebnimi paramenti. Zaradi božjepotne namembnosti je dal Glavinič opremiti cerkev s kar petimi novimi pozlačenimi oltarji. Potem ko so cerkev v 18. stoletju spet predelali in povečali, so sledovi Glaviničevega časa na zidovju komaj še zaznavni, močno pa ga razglša veliki oltar.

Veliki oltar je ostal v prihovski cerkvi vse do današnjih dni in sodi med najlepše rezbarske izdelke 17. stoletja na slovenskih tleh. Sredi 18. stoletja ga je sicer nekoliko povečal in z dodatnimi kipi dopolnil konjiški mojster Franc Zamlik,⁴⁵ vendar prvotna oblika nastavka s tem ni bila bistveno okrnjena. Gre za tip zlatega oltarja, na katerem se je ob ornamentiki uveljavila tudi figura in v razmerju do arhitekture stopila v ospredje. Vrišer ga je povezal s skupino pred letom 1680 nastalih oltarjev, ki po izrazu spominjajo na nekdanji mariborski veliki oltar, tega pa naj bi bili postavili v mestni župnijski (zdaj stolni) cerkvi v petdesetih letih 17. stoletja (od konca 19. stoletja se nahaja v Heiligenkreuzu am Waasen na avstrijskem Štajerskem).⁴⁶ Natančnejša primerjava mariborskega oltarja s prihovskim pokaže tolikšno sorodnost v strukturi, elementih, členitvi in (prvotno) barvi arhitekture (rjavo pobarvani prihovski oltar naj bi bil sprva črn),⁴⁷ ne nazadnje tudi v ornamentiki in figurah, da bi ju lahko pripisali ne samo ožji delavniški povezavi, ampak kar isti delavnici, v kateri je sodelovalo več kiparskih rok. Navedeno govori v prid dataciji mariborskega oltarja v tretjo četrtino 17. stoletja, kakor jo zagovarjajo avstrijski strokovnjaki⁴⁸ in v raz-

³⁹ G. Prilogo, *Bey der filial Kirchen St. Ioannis Baptistae in Tschadram*.

⁴⁰ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 116, 120. Stegenška je k domnevi navedla precejšnja višina oltarnih nastavkov, ki si jih je mogel zamisliti le v primerno veliki čadramski cerkvi. Hipotezo so za njim povzeli tudi drugi avtorji, prim. Šerbelj, *Umetnostni spomeniki*, str. 202.

⁴¹ Prim. Ožinger, *Vizitacije*, str. 168.

⁴² Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 115–117; Curk, *O umetnostni podobi*, str. 202.

⁴³ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen Vnser Lieben Früen zu Prihova*.

⁴⁴ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 142. Stavba z notranjimi oporniki se je prilagodila regionalnim značilnostim.

⁴⁵ Vrišer, *Baročno kiparstvo*, str. 249.

⁴⁶ Za mariborski oltar gl. Kohlbach, *Steirische Bildbauer*, str. 451–452; Vrišer, *Baročno kiparstvo*, str. 20–21, 23, 25; Vrišer, *Jožef Holzinger*, str. 7–8; Resman, *Die Grundströmungen*, str. 95; Vidmar, *Baročni oltarji*, str. 591–597.

⁴⁷ Črno pobarvan je bil tabernakelj, iz tega pa je mogoče sklepati, da je bila prvotno takšna celotna oltarna arhitektura, gl. Krajnc, *Župnijska cerkev*, str. 76.

⁴⁸ Rabensteiner, Biedermann, *Plastik und Stuck*, str. 156. Na avstrijsko datacijo je opozorila Polona Vidmar, *Liturgična oprema*, str. 260.

Marija Zavetnica s plaščem, detajl s škofom (levo) in detajl z aziatom (desno), veliki oltar, osemdeseta leta 17. stol., ž. c. Marije Vnebovzete, Prihova (foto: Blaž Resman).

pon katere se v literaturi postavlja tudi prihovski nastavek, če nista oba še celo nekoliko mlajša, medtem ko komparacija z nekdanjim petrovskim oltarjem (zdaj pri Sv. Ani na Vrheh pri Teharjah) iz leta 1651 razkriva manj vzporednic; slednji je predvsem v ornamentiki bolj ploskovito obravnavan in ne utemljuje zgodnejšega nastanka mariborskega.⁴⁹ Prihovski oltar, v literaturi doslej datiran bodisi v čas okoli 1660, bodisi pred leto 1680,⁵⁰ moramo na osnovi graškega dokumenta umestiti v obdobje Glaviničevega župnikovanja med letoma 1669/70 in 1689/90, pri tem pa se z ozirom na opažanja, predstavljena v nadaljevanju, zdi bližja zgornja časovna meja. Če ta drži, bi utegnil biti mariborski oltar njegov predhodnik, v tem primeru pa tudi vzor in spodbuda Glaviniču, da se je odločil za naročilo. Avtorsko sta oltarja še neraz-

rešena. Za prihovskega ni konkretnih predlogov, za mariborskega pa se kot možna avtorja navajata Janez Gerčič in Adam Niederl, oba dokumentirana mdr. tudi v Mariboru;⁵¹ prvi (omenjen leta 1647) bi prišel v poštev predvsem, če bi oltar nastal sredi 17. stoletja, ker pa je mlajši, je verjetnejši drugi (omenjen 1641 in 1688), čigar delovanje se časovno dobro ujema tudi s prihovskim oltarjem.

Po ornamentiki je prihovski oltar še bogatejši in živahnejši od mariborskega; na njem se prepletajo hrustančevje, fruktoni, angelske figurice in operutničene glavice, školjke ter biserni, listni, palmetni in diamantni nizi, izstopa pa vinska trta z grozdom, ki ovija svedraste stebre ob nišah v centralnem delu in v atiki. Figure so plastične, z izrazitim kontrapostom, in bogato drapirane. Posebno kvalitetna sta velika kipa sv. Joahima in sv. Ane med stebri ob osrednji niši, ki ju po likovnem učinku in gubanju draperije lahko vzporejamo z mariborskimi cerkvenimi očetmi. Srce oltarja je kiparska skupina Marije Zavetnice s

⁴⁹ Za primerjavo mariborskega in petrovškega oltarja gl. Vidmar, *Baročni oltarji*, str. 594; Pavlič, *The former high Altar*, str. 40.

⁵⁰ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 146, z domnevo, da ga je morda naročil Baselli (ok. 1650); Petrič, *Slovenske božje poti*, str. 308, z datacijo v ok. 1650; Curk, *O umetnostni podobi*, str. 206, z datacijo v leto 1660; Vrišer, *Baročno kiparstvo*, str. 21, v čas pred 1680; Lavrič, *Bratovščine*, str. 503–504, v čas pred 1680; Šerbelj, *Umetnostni spomeniki*, str. 202, v čas Glaviničevega župnikovanja.

⁵¹ Za vprašanje avtorstva mariborskega oltarja gl. Kohlbach, *Steirische Bildbauer*, str. 452; Vrišer, *Jožef Holzinger*, str. 8; Vidmar, *Baročni oltarji*, str. 594; Pavlič, *The former high Altar*, str. 41. Adam Niederl je dokumentiran tudi v Judenburgu in Gradcu.

*Sv. Joahim, veliki oltar, osemdeseta leta 17. stol.,
ž. c. Marije Vnebovzete, Prihova (foto: Blaž Resman).*

*Sv. Ana, veliki oltar, osemdeseta leta 17. stol.,
ž. c. Marije Vnebovzete, Prihova (foto: Blaž Resman).*

plaščem v tronu, ki se zgleduje po milostnem reliefu s Ptujске Gore, vendar je njen koncept samostojno preoblikovan in združen s sugestivno, skoraj drastično ljudsko pripovednostjo.⁵² Marijin kip je v proporcijah nekoliko nesorazmeren, nekaj neskladja pa je zaznati tudi med različno velikimi in neenako koncipiranimi figurami molilcev pod njenim plaščem, kar kaže med drugim na več kiparskih rok. Gre za predstavnike obeh spolov in vseh družbenih stanov, ki med seboj niso strogo ločeni, po osnovnem pravilu motiva pa jim načeljujeta papež na Marijini desnici in svetni vladar na njeni levici. Ob papežu je zbrana večja skupina cerkvenih oseb, in sicer dva škofa, kardinal, frančiškan in dve nuni, za vladarjem klečeči jezuit pa sledi aktualni spremembi ptujskogorskega reliefa, ki so ga jezuiti ob prevzemu uprave tamkajšnje cerkve dopolnili s figuro svojega predstavnika.⁵³ Pozornost pritegujejo zastopniki preprostega ljudstva in brkati aziat, ki zbujajo asociacijo na Glaviničevo potovanje v Rusijo, ne nazadnje tudi okroglolični škof z

brki, nad katerim teatralično izteza roko frančiškan, saj ob njem spontano pomislimo na Glaviniča, ki je bil aprila 1689 imenovan za senjskega škofa; če ga je umetnik dejansko ovekovečil med molilci kot škofa, potem moramo tudi dokončanje oltarja postaviti v to leto.

Prihovske stranske oltarje so v 18. stoletju nadomestili s poznobaročnimi nastavki,⁵⁴ od starih pa dva, kot smemo z veliko verjetnostjo domnevati, preselili k Sv. Miklavžu v Koritno.⁵⁵ Za tamkajšnja oltarja sv. Katarine in sv. Andreja, na katerih napisa na predeli razkrivata, da sta bila včasih posvečena sv. Roku in sv. Boštjanu, najdemo potrditev v poročilih vizitatorjev, ki ju omenjajo kot titularja oltarjev v prihovski cerkvi že pred zamenjavo s sedanjimi nastavki.⁵⁶ Katarinin, nekdanji sv. Roku posvečeni oltar iz leta 1684 zaznamuje napis: *RECTORE PAROCHIAE / FABIANO*

⁵² Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 146, opozarja na razlike med kipi in ugotavlja, da je Marijin delo druge roke.

⁵³ Za dopolnitev ptujskogorskega reliefa in za opis prihovske Marije Zavetnice gl. Lavrič, Bratovščine, str. 503–504.

⁵⁴ Najprej sta prišla na vrsto slavoločna oltarja sv. Roka in sv. Boštjana, ki ju je sredi 18. stoletja izdelal Franc Zamlik, gl. Vrišer, *Baročno kiparstvo*, str. 240.

⁵⁵ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 120, je provenienco koritniških stranskih oltarjev iskal v Čadramu (kot možne kraje je sicer navedel tudi Konjice, Zreče in Loče), kar so za njim prevzeli tudi drugi pisči.

⁵⁶ Ožinger, *Vizitacije*, str. 168.

*Sv. Marija Magdalena, oltar sv. Katarine
(prej sv. Roka), 1684, p. c. sv. Miklavža, Koritno
(foto: Blaž Resman).*

*Sv. Rozalija, oltar sv. Andreja (prej sv. Boštjana),
1685, p. c. sv. Miklavža, Koritno
(foto: Blaž Resman).*

*Oltar sv. Katarine (prej sv. Roka), 1684,
p. c. sv. Miklavža, Koritno (foto: Blaž Resman).*

*Oltar sv. Andreja (prej sv. Boštjana), 1685,
p. c. sv. Miklavža, Koritno (foto: Blaž Resman).*

SEBASTIANO / GLAVINICH DE GLAMOTSCH / ET VICARIO ANDREA SGOSNIK H[A]EC / ARA HONORI DIVI ROCHI ERRECTA FVIT / MD-CLXXXIV. Prav tak napis, le z drugim titularjem in letnico 1685, najdemo na nekdanjem Boštjanovem, zdaj Andrejevem oltarju: RECTORE PAROCHIAE / FABIANO SEBASTIANO / GLAVINICH DE GLAMOTSCH / ET VICARIO ANDREA SGOSNIK H[A]EC / ARA HONORI DIVI SEBASTIANI ERRECTA FVIT MDCLXXXV. Za potrditev prvotne lokacije nastavkov pa vendarle ostaja odprto vprašanje, zakaj je na obeh nastavkih omenjen Andrej Zgošnik, ki naj bi bil po Stegensku v letih 1684–1685 vikar v Čadramu.⁵⁷

Nastavka, katerih osrednjo nišo obstopata ornamentirana stebra, imata v segmentni atiki upodobljeni svetnici, ki sta ikonografsko zelo zanimivi. Stegensšek je v njej prepoznal predstavnika Sedmerih spečih mladeničev iz Efeza,⁵⁸ vendar pa njegova mikavna razlaga, prek katere bi v likih mogli zaslu-titi odmev Glaviničevega srečanja z rusko umetno-stjo, kjer je bil motiv pogostejši kot na zahodu, ne drži. V atikah sta namreč nedvomno upodobljeni ženski, ki pa sta zaradi pomanjkljivih atributov težje prepoznavni. Prikazani sta kot speči oziroma mrtvi v skalni votlini: na oltarju sv. Roka (Katarine) bi v svetnici po križu v roki kot najverjetnejšo prepoznali sv. Rozalijo, zavetnico zoper kugo, ki ustreza vsebinskemu kontekstu, v oltarju sv. Boštjana (Andreja) pa po palmovi veji in prstih, ki naj bi (če se z opazovanjem detajlov zares potrudimo) ponazarjali znamenje sv. Trojice, mučenko sv. Cecilijo. Če pa koritniška nastavka vzporedimo z Zamlikovima na Prihovi, potem je ikonografska identifikacija nekoliko drugačna. Tudi na Zamlikovih oltarjih namreč sv. Roka in sv. Boštjana v atikah spremljata ženski svetnici, upodobljeni kot spokornici pred pečino – kar dodatno podpira domnevo o prihovski provenienci koritniških –, in sicer prvega sv. Marija Magdalena s knjigo, križem, lobanjo in bičem, drugega sv. Rozalija (ki jo na Prihovi zdaj napačno prepoznavajo za

sv. Cecilijo)⁵⁹ s cvetličnim vencem, šopkom, lobanjo in knjigo. Ker so bile podobe na oltarjih povezane tudi s posebnim liturgičnim spominom upodobljenih svetnikov, so jih na Prihovi tedaj gotovo poznali in jih ob zamenjavi nastavka najbrž niso spreminjali. Medtem ko si torej koritniško svetnico s križem vendarle lahko razložimo kot sv. Magdaleno, ne nazadnje tudi zaradi razgaljene desne rame, pa je pri drugi, ki si z desnico podpira glavo, kar je v resnici značilna drža sv. Rozalije v votlini, moteča palmo-va veja; ta označuje mučeništvo in bi se še najbolj skladala s sv. Cecilijo, zato je vprašanje, ali ne gre za pozneje dodan atribut, ki je nadomestil Rozalijin križ.⁶⁰ Obravnavana nastavka sta nastala v osemde-setih letih 17. stoletja, torej v desetletju, v katerega postavljamo tudi veliki oltar.

Cerkev **sv. Jošta v Vinarju**⁶¹ je pod Glaviničem dobila sodobno opremo: na novo so bili narejeni in pozlačeni vsi trije oltarji, izdelana je bila nova zakri-

Zvonik ž. c. sv. Ilja, Zreče, zunanjsčina
(foto: Blaž Resman).

⁵⁷ Stegensšek, *Konjiška dekanija*, str. 120. Andrej Zgošnik (Gošnik) je dokumentiran kot vikar v Celju in pozneje župnik v Gotovljah, podatek, da je bil v letih 1684–1685 vikar v Čadramu, pa se zdi oprt predvsem na napisa na koritniških oltarjih.

⁵⁸ Stegensšek, *Konjiška dekanija*, str. 121. Na motiv Sedmerih spečih mladeničev, zazidanih v votlini, ga je očitno navedla nenavadna skalnata kuliserija v atikah. Legenda govori o mladeničih, ki so se pred Decijevim preganjanjem zatekli v votlino blizu Efeza, kjer so jih leta 251 zazidali. Iz spanja so se prebudili pod Teodozijem II. in nato spet čez šeststo let. Najzgodnejše pripovedi o mladih pastirjih srečamo v sirskem svetu, različice pa so se širile v islamu, pri Koptih in Armenicah. Center njihovega češčenja je bil v Efezu (Panajir-Dagh). Najstarejše upodobitve kažejo mladeniče, ki spe v votlini v različnih pozah spanja, najdemo pa jih tako v bizantinski umetnosti kot tudi na zahodu (npr. Rotthof na Bavarskem). Na ruskih ikonah se prizoru pridružuje Kristus na oblakih, gl. Lechner, Squarr, Siebenschläfer, str. 344–348.

⁵⁹ Krajnc, *Župnijska cerkev*, str. 84, 85.

⁶⁰ Možno bi bilo tudi, da je umetnik Rozalijino cvetlično vejo nespretno oblikoval in je bila zato nerazumljena, vendar se dozdeva, da bi sprememba svetnice v Cecilijo mogla biti namerna, povezana z namestitvijo muzicirajočih angelov, ki jih Stegensšek povezuje z velikim oltarjem, gl. Stegensšek, *Konjiška dekanija*, str. 121.

⁶¹ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen des H: Josti*.

Obok kapele sv. Fabijana in Boštjana (zdaj sv. Cirila in Metoda), zadnja tretjina 17. stol., ž. c. Ilja, Zreče (foto: Blaž Resman).

stijska omara, cerkvi pa so priskrbeli tudi paramente. Zlate oltarje so v 18. stoletju nadomestili z novimi, kakšna je bila usoda stare opreme, pa ni znano.⁶²

Filiala **sv. Mohorja in Fortunata v Lačni Gori**⁶³ je pridobila nov, popolnoma pozlačen oltar sv. Matije, novo zakristijsko omaro in potrebne paramente; v spremembah stavbe in opreme se je sled za njimi izgubila.⁶⁴

Večjih gradbenih posegov je bila deležna podružnična cerkev **sv. Marjete na Keblju**.⁶⁵ Umetnostno-zgodovinska stroka je doslej ugotavljala, da so proti sredini 17. stoletja cerkev razen zvonika že drugič podrli ter zgradili sedanjo obokano stavbo z zakristijo vred,⁶⁶ graški vir pa to trditev korigira in časovno precizira: gradbena dela so izvedli v času Glaviničevega pastirovanja, šlo pa naj bi dejansko za nadzidavo celotne stavbe razen zvonika. Potemtakem moramo v današnji še iskati jedro stare cerkve, ki jo je na zunanjsčini mogoče le deloma zaslutiti. O opremi, ki

je datirana v sredo in drugo polovico 17. stoletja, v poročilu ni nobenih omemb.⁶⁷

Tudi na zreškem območju (*ex parte Retschah*) so pod Glaviničem poskrbeli za liturgične potrebe in lepoto cerkva. Pri cerkvi **sv. Ilja v Zrečah**,⁶⁸ kjer je bil leta 1675 ustanovljen vikariat (v poročilu se navaja kot podružnica), so napravili pokopališče in kostnico. Nadaljevali so tudi z gradbenimi deli na cerkveni stavbi; kot nakazuje letnica 1662 nad vhodom v zakristijo, so se ta začela že pod predhodnikom, ko so posodobili prezbiterij in ob tem domnevno deloma prezidali korni zvonik.⁶⁹ Glavinič je dal zvonik povišati (času ustrezajo zvonikove dvojne line), pri cerkvi pa zgraditi klet in na novo pozidati kapelo v čast sv. Fabijanu in Boštjanu, ki sta bila njegova osebna zaščitnika.⁷⁰ Patrona sta v 19. stoletju zamenjala sv. Ciril in Metod, kapela z banjastim obokom s sosvodnica-

⁶² Za cerkev gl. Curk, O umetnostni podobi, str. 206–207; Krajnc, *Cerkev sv. Jošta*, str. 5–12.

⁶³ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen S: S: Hermagorae et Fortunati*.
⁶⁴ Za opis cerkve gl. Curk, O umetnostni podobi, str. 202.

⁶⁵ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen St: Margarethen*.

⁶⁶ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 132; UIFS, Curk, *Zapiski mariborske topografije*, 1959; prim. Šerbelj, *Umetnostni spomeniki*, str. 199; Curk, O umetnostni podobi, str. 204.

⁶⁷ Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 132–136; Šerbelj, *Umetnostni spomeniki*, str. 199; Curk, O umetnostni podobi, str. 204–205.

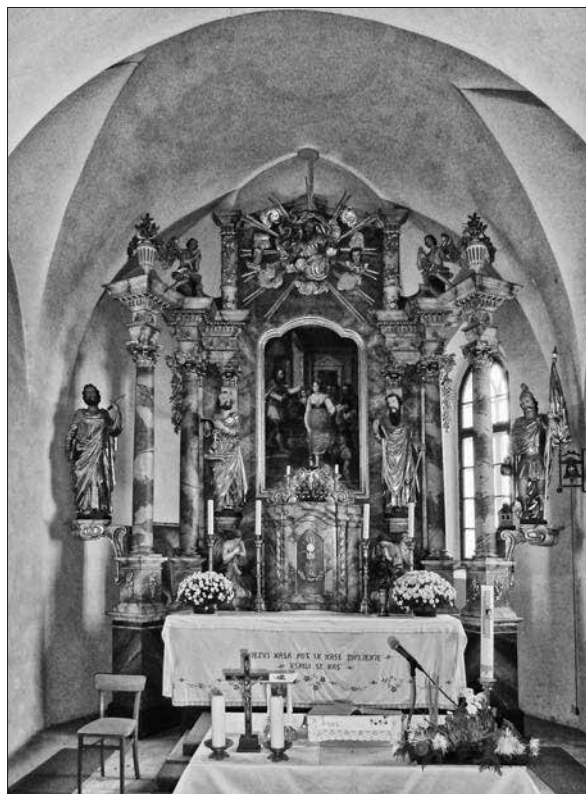
⁶⁸ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen St: Aegidij*.

⁶⁹ Zadnikar, *Romanika*, str. 402–404.

⁷⁰ Vizitacije iz zgodnjega 18. stoletja, ki jih hrani Štajerski deželni arhiv v Gradcu, omenjajo v cerkvi oltar sv. Fabijana in Boštjana, ki tedaj še ni bil posvečen. V 19. stoletju so z novim nastavkom zamenjali tudi titularja, gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 83.

Prezbiterij p. c. sv. Martina, Sv. Martin nad Zrečami, notranjščina, 1686 (foto: Blaž Resman).

Prezbiterij ž. c. sv. Kunigunde, Gorenje (foto: Blaž Resman).

Zunanjščina p. c. sv. Martina, Sv. Martin nad Zrečami (foto: Blaž Resman).

mi ter s štukom poudarjenim temenskim okrasnim poljem in okroglim sklepnikom pa ohranja lokalne značilnosti Glaviničevega časa. Seznam med pridobitvami našteva tudi nov veliki zvon, zakristijsko omaro in cerkvene paramente.⁷¹

Pri cerkvi **sv. Martina nad Zrečami**⁷² so v Glaviničevem času zgradili nov prezbiterij in nov zvonik, ladjo pa razširili, kar najbrž pomeni, da so jo že takrat nekoliko podaljšali s širšim prizidkom. Gradbeni posegi so datirani z letnico 1686, vsekano na preklado portala, ki vodi iz prezbiterija v zakristijo pod zvonikom, pokrito s križnim obokom. Prezbiterij je nerazčlenjen, pokriva pa ga banjast obok s sosvodnicami, ki so v tristranem zaključku poglobljene. Za čas zidave je značilno okroglo okno s kvadratnim okvirjem v zaključni steni prezbiterija.⁷³

Obsežna gradbena dela so bila opravljena tudi pri podružnični cerkvi **sv. Kunigunde v Gorenju** nad Zrečami,⁷⁴ kjer so zgradili nov prezbiterij, kapelo Device Marije in zakristijo. Prezbiterij s tristranim

⁷¹ Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 82–84; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 68–71; Curk, O umetnostni podobi, str. 208–209.

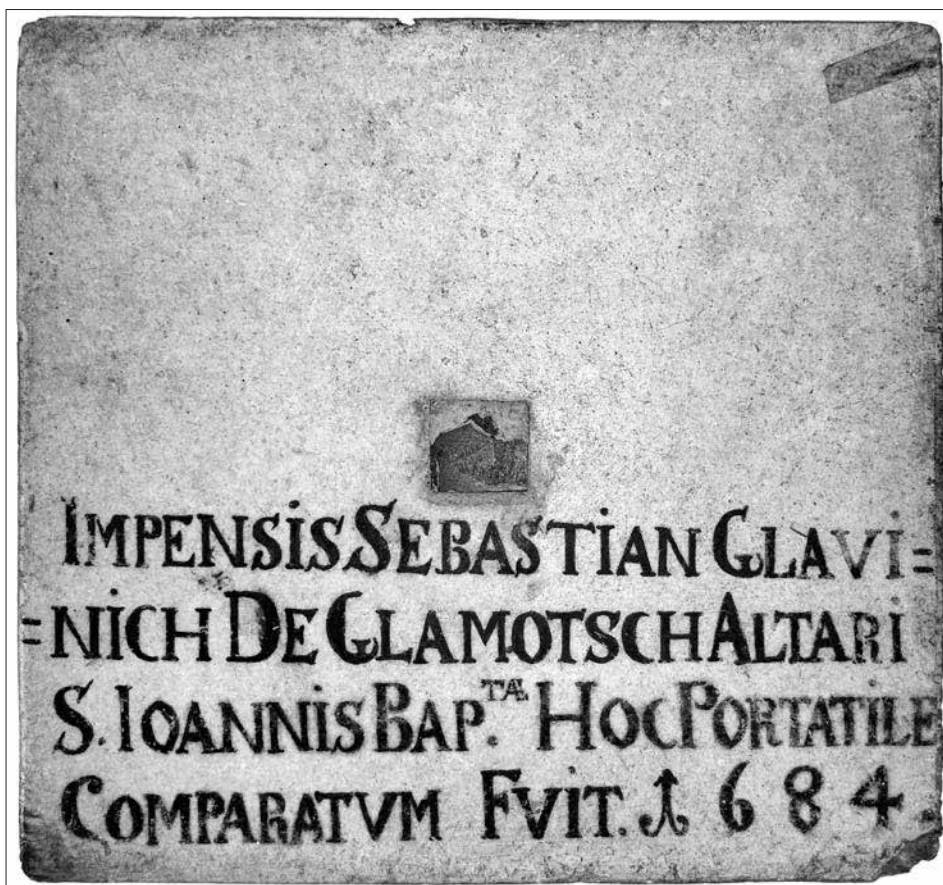
⁷² Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen St: Martini*.

⁷³ Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 89–90; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 51–52; Curk, O umetnostni podobi, str. 209–210.

⁷⁴ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen St: Cunigundis*.

Obok Marijine kapele, ž. c. sv. Kunigunde, Gorenje (foto: Blaž Resman).

Portatile na menzi velikega oltarja, 1684, ž. c. sv. Duha, Loče (foto: Blaž Resman).

zaključkom ima banjast obok s parom sosvodnic in poudarjenimi robovi, ki jih povezuje okrogel štukiran sklepnik. Predirajo ga ostroločna okna s stopničastim ostenjem. Zakristija ob ladji, pokrita z banjo s sosvodnicami, je skozi preprost portal povezana z Marijino kapelo, v kateri je preprost banjast obok, križno razporejeni sosvodnici pa spenja okrogel sklepnik iz štuka. Notica v seznamu korigira doslej uveljavljene datacije; po strokovni literaturi naj bi bili namreč kapelo prizidali k cerkvi že okoli leta 1550, obokanje prezbiterja pa v celoti izvedli v drugi polovici 16. ali na začetku 17. stoletja.⁷⁵ Od opreme se v seznamu omenjata nov pozlačen oltar za kapelo, ki je bil gotovo soroden drugim rezbarskim izdelkom v konjiški župniji, in nova omara za zakristijo. Zunaj cerkve je bilo v tem času urejeno pokopališče oziroma postavljeno obzidje, kar je bilo bržčas povezano z izravnavanjem okoliškega terena,⁷⁶ pozidana pa je bila tudi podkletena hiša.⁷⁷

Za filialo **sv. Jakoba v Resniku**,⁷⁸ ki nikoli ni bila posebno bogata, je Glavinič priskrbel le nov zvon in cerkvene paramente.⁷⁹

Na loški strani (*ex parte S. Spiritus*) prav tako niso držali križem rok. **Cerkev sv. Duha v Ločah**,⁸⁰ kjer je bil leta 1689 ustanovljen vikariat (v viru navedena kot podružnica), je v ladji dobila nov rumeno pobarvan lesen strop (*obrige Kirchen Poden*). Na novo sta bila narejena in pozlačena oltar sv. Miklavža in prižnica, kupili pa so tudi zvon⁸¹ in bandero. Pokopališče so razširili in njegovo obzidje na novo prekrili.⁸² V Loče so pozneje prenesli portatile, ki je bil leta 1684 kupljen na Glaviničeve stroške za oltar sv. Janeza Krstnika (z napisom: *IMPENSIS SEBASTIAN GLAVINICH DE GLAMOTSCH ALTARI / S. IOANNIS BAPTAE HOC PORTATILE / COMPARATUM FUIT 1684*), z njim pa najbrž tudi celoten nastavek. Po Stegenškovi domnevi naj bi portatile izhajal iz cerkve sv. Janeza Krstnika v Čadramu, medtem ko naj bi tamkajšnji nastavek preselili k Sv. Miklavžu v Koritno.⁸³ Ker pa

Prezbitrij ž. c. sv. Petra in Pavla, zunanjščina, Veliko Tinje (foto. Blaž Resman).

je, kot že rečeno, Glavinič kot beneficiat na svoje stroške postavil nov oltar sv. Janeza Krstnika v Konjicah, se zdi konjiška provenienca verjetnejša in bolj smiselna.⁸⁴ Leta 1688 je Sebastijan Glavinič cerkvi v Ločah podaril krstno knjigo,⁸⁵ kar je mogoče povezovati z ustanovitvijo tamkajšnjega vikariata.⁸⁶

Pri **Sv. Petru v Žičah**⁸⁷ so sezidali novo pokopališko obzidje, pokrito s strešico. Tudi del cerkve so na novo prekrili, postavili so nov pozlačen veliki oltar in kupili bandero.⁸⁸

⁷⁵ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 102; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 47, 48; Curk, O umetnostni podobi, str. 208.

⁷⁶ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 101, 102; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 46. Teren okoli cerkve so izravnavali leta 1671, s to letnico pa se v literaturi napačno označuje tudi portal, v resnici datiran 1651, ki naj bi ga bili v Gorenje pripeljali iz Žič.

⁷⁷ Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 101–104; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 46–48; Curk, O umetnostni podobi, str. 208.

⁷⁸ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen St. Iacobi*.

⁷⁹ Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 104–106; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 30–31; Curk, O umetnostni podobi, str. 208.

⁸⁰ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen S. Spiritus*.

⁸¹ V Glaviničev čas sodi srednji zvon z napisom: *Spiritus Sancte Deus miserere nobis. An. 1688*, gl. Kuret, *Slovensko Štajersko*, str. 180.

⁸² Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 152–153; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 26–28; Curk, O umetnostni podobi, str. 205–206.

⁸³ Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 116. Glaviničev portatile je vžidan v menzo velikega oltarja, katerega poznejši nastavek

je leta 1765 napravil Jožef Holzinger, predelali pa so ga leta 1856.

⁸⁴ Richter, Boštjan Glavinič, str. 27, navaja, da je oltar sv. Janeza Krstnika stal prvotno v Konjicah v kapeli žusemske ustanove, ki naj bi bila opuščena pod nečakom dr. Sebastijanom Glaviničem.

⁸⁵ Kuret, *Slovensko Štajersko*, str. 181, navaja zapis v krstni knjigi: *Pro memoria. Hunc librum dono obtulit Ecclesiae St. Spiritus in Lotsche F. Sebastianus Glaunich d'Glamotsch /.../ Signatum 24. Jannuari 1688*.

⁸⁶ V literaturi se kot leto ustanovitve vikariata v Ločah pojavljata letnici 1681 (npr. Richter, Boštjan Glavinič, str. 27) in 1689 (npr. *Krajevni leksikon*, str. 560).

⁸⁷ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen St. Petri*.

⁸⁸ Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 166–167; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 72–74; Curk, O umetnostni

Ladja p. c. sv. Urha, notranjščina, Sv. Urh na Pohorju
(foto: Blaž Resman).

Rožnovenska kapela, p. c. sv. Urha, Sv. Urh na Pohorju
(foto: Blaž Resman).

Podružnico **sv. Jerneja pri Ločah**⁸⁹ so olupšali s tremi novimi pozlačenimi oltarji.⁹⁰ Kupili so bandero, v zakristiji napravili nova okna in zgradili novo hišo (mežnarijo).⁹¹

Nekaj novosti moremo omeniti tudi na tinski strani (*ex parte Teinach*). Vikariatno cerkev **sv. Petra in Pavla na Velikem Tinju**⁹² so v Glaviničevem času obokali, prezbitelj in zakristijo pa na novo pozidali. Letnico 1692, ki se običajno navaja kot leto obokanja ladje, si morda lahko razložimo kot čas zaključka del ali pa že prvega podaljšanja ladje, ki so jo nato v 19. stoletju še enkrat podaljšali. Postavili so tudi pokopališko obzidje in kupili veliki zvon.⁹³

podobi, str. 210–211. Zvon v cerkvi je datiran z letnico 1689, vendar pa v Glaviničevem seznamu ni naveden.

⁸⁹ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen St. Bartholomaei*.

⁹⁰ Šlo je za oltarje sv. Jerneja, sv. Marjete in sv. Ahacija, ki jih omenjajo vizitacije zgodnjega 18. stoletja (v graškem Dežel-nem arhivu), iste titularje pa navaja v vizitacijah tudi Attems, gl. Ožinger, *Vizitacije*, str. 402.

⁹¹ Za opis cerkve gl. Stegenšek, *Konjiška dekanija*, str. 150–151; Curk, *Topografsko gradivo*, str. 49–50; Curk, O umetnostni podobi, str. 207.

⁹² Gl. Prilogo, *Bey der Vicariat Kirchen zu Teinach*.

⁹³ Za opis cerkve gl. Šerbelj, *Umetnostni spomeniki*, str. 200; Curk, O umetnostni podobi, str. 211.

Pri filiali **sv. Treh kraljev na Pohorju**⁹⁴ so obnovili zvonik in popravili cerkveno zidovje.⁹⁵

Večjih gradbenih del so se lotili pri **Sv. Urhu na Pohorju**;⁹⁶ poročilo pravi, da so na novo zgradili kar polovico stavbe in kapelo ter kupili zvon, ustanovili pa so tudi Marijino bratovščino. Židavo naj bi izvedli okoli leta 1680; ladjo s prizidano kapelo so poenotili z banjastim obokom s sosvodnicami, ki je na temenu okrašen s štukiranim okrasnim poljem, in ob tej priložnosti posodobili obok prezbiterja. Enoten, za čas značilen videz je dobila tudi zunanjščina cerkve; členijo jo stopničasto poglobljena pravokotna in okrogla okna ter niša in line na fasadnem zvoniku. Kapelo so gotovo že v Glaviničevem času opremili z oltarjem, ki pa ga seznam ne omenja, ker je zanj bržčas poskrbela novoustanovljena bratovščina. V nekoliko predelanem oltarju ohranjena prvotna kipa sv. Dominika in sv. Frančiška Asiškega dokazujeta,

⁹⁴ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen S: S: Trium Regum*.

⁹⁵ Za opis cerkve gl. Curk, O umetnostni podobi, str. 212; Šerbelj, *Sveti Trije Kralji*, str. 397, ki kot možno leto obokanja ladij omenja letnico 1675, vendar pa v Glaviničevem poročilu o tem ni podatkov.

⁹⁶ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen S: Vdalrici*.

*Zunanjščina p. c. sv. Urha, Sv. Urb na Pohorju
(foto: Blaž Resman).*

da je bila bratovščina posvečena Rožnovski Materi Božji.⁹⁷

Pri **Sv. Venčeslavu na Zgornji Ložnici**⁹⁸ so zgradili pokopališko obzidje in zakristijo ter napravili dva nova oltarja. Obsežnejšo predelavo ladje, ki ne sodi več v obdobje Glaviničevega župnikovanja, so izvedli leta 1693.⁹⁹

Vikariatna in priljubljena božjepotna cerkev **Naše ljube Gospe v Črešnjicah**,¹⁰⁰ ki so jo že pred Glaviničem podaljšali proti zahodu in obokali, je v njegovem času dobila novo opremo: postavili so dva nova pozlačena oltarja, velikega in stranskega, in prikrbela paramente.¹⁰¹

Seznam, ki ga je Glavinič zapisal kot zaključno poročilo o svojem delovanju že kot senjsko-modruški škof in ga hrani Štajerski deželni arhiv v Gradcu, je

⁹⁷ Za opis cerkve gl. Šerbelj, Umetnostni spomeniki, str. 200; Curk, O umetnostni podobi, str. 211–212.

⁹⁸ Gl. Prilogo, *Bey der filial Kirchen St. Wenceslaij*.

⁹⁹ Za opis cerkve gl. Šerbelj, Umetnostni spomeniki, str. 200; Curk, O umetnostni podobi, str. 212.

¹⁰⁰ Gl. Prilogo, *Bey der Vicariat Kirchen Vnser Lieben Frauen in Kirchstötten*.

¹⁰¹ Za opis cerkve gl. Šerbelj, Umetnostni spomeniki, str. 200; Curk, O umetnostni podobi, str. 212.

bil v zgodovinopisju doslej prezrt. Zaradi poznejših predelav cerkvenih stavb in opreme ter le deloma ohranjenega spomeniškega in arhivskega gradiva predstavlja pomembno pričevanje o dveh desetletjih živahne umetnostne dejavnosti pri farni, vikariatnih in podružničnih cerkvah takrat teritorialno zelo obsežne konjiške župnije. Cerkvene stavbe so bile večinoma obnovljene, nekatere tudi nadzidane, razširjene oziroma povečane, dopolnjene s prizidanimi kapelami in zakristijami ali z na novo zgrajenim prezbiterijem in zvonikom, obokane ali preobokane, na novo pokrite in tlakovane, urejena je bila njihova okolica (popravljen pokopališki ograje in kostnice), marsikatera pa je dobila tudi novo oltarno in bogoslužno opremo, zakristijsko omaro, paramente, inventar in zvonove. Seznam zajema devetnajst cerkva, od katerih jih je kar deset dobilo po enega ali več (prihovska kar pet) novih oltarjev.

Arhitektura kaže tipične značilnosti dobe in je po kvaliteti povprečen izdelek lokalnih gradbenih mojstrov. Označujejo jo preprosti banjasti oboki s sosvodnicami, z bolj ali manj poudarjenim štukaturnim grebenjem, in značilna okrogla okna (volovsko oko)¹⁰² v kvadratnem okvirju ali pravokotna okna s stopničastim ostenjem. Prvotne karakteristike ohranjajo npr. prizidana kapela Škapulirske Matere Božje pri Sv. Barbari nad Čadramom, razširjena ladja z novim prezbiterijem in zakristijo pri Sv. Martinu nad Zrečami, novi prezbiterij pri Sv. Kunigundi na Pohorju, povečana ladja s prizidano kapelo Rožnovenske Matere Božje pri Sv. Urhu na Pohorju.

Umetnostno bolj dovršena je bila cerkvena oprema, kakor je mogoče sklepati iz žal le maloštevilnih ohranjenih oltarnih nastavkov, ki se vsi uvrščajo v tip zlatih oltarjev in se vežejo na Marijino cerkev na Prihovi. Izjemen je zlasti *in situ* ohranjeni veliki oltar, ki spada med najbogatejše primerke zlatih oltarjev na Slovenskem; s sugestivno kiparsko skupino Marije Zavetnice s plaščem (med molilci naj bi bil upodobljen tudi Glavinič) je na Prihovo privabljal številne romarje. Ikonografsko zanimiva sta tudi nekdanji prihovska, pozneje v Koritno prenesena stranska oltarja sv. Roka in sv. Boštjana (popularizacija svetnika je povezana tudi s tem, da je bil Glaviničev patron) s spečima oziroma mrtvima svetnicama Marijo Magdaleno in Rozalijo v atikah.

Dela slogovno kažejo na več rok in so avtorsko še vedno anonimna. Pogojno jih je mogoče povezati z lokalnimi mojstri, delujočimi tako na konjiškem kot na slovenjebistriškem koncu (na obeh straneh je za širše časovno obdobje izpričanih več imen,¹⁰³ konkretnih podatkov o sodelovanju pa iz doslej znanih virov nimamo), izjemna sorodnost prihovskega veli-

¹⁰² Volovsko oko (*oeil-de-boeuf*) je okroglo ali ovalno okno, značilno zlasti za baročno arhitekturo, nameščeno bodisi v steni bodisi na oboku, v kupoli ali na strehi, pojmovano tudi kot stavbni okras.

¹⁰³ Šerbelj, Umetnostni spomeniki, str. 200, 204, 208, 210.

kega oltarja z nekdanjim mariborskim (zdaj v Heiligenkreuzu am Waasen na avstrijskem Štajerskem) pa kaže, da se je Glavinič obračal tudi na umetnike, delujoče v Mariboru. Za mariborski oltar se kot možna, vendar še ne potrjena avtorja navajata Janez Gerčič in Adam Niederl (v poštrev bi glede na datacijo prišel zlasti slednji); avtorstvo obeh nastavkov ostaja odprto in ga bo treba v prihodnosti razreševati vzporedno.

Odnos Sebastijana Glaviniča do umetnosti in lepote bogoslužnih prostorov se je nedvomno oblikoval pod vplivom njegovega prastrica, ki je poskrbel za mladeničevo šolanje in vzgojo, zato v nadaljevanju na kratko predstavljamo tudi njegove biografske podatke in kulturna prizadevanja. Franjo Glavinič (1585, Kanfanar–1652, Trsat), izobražen in razgledan frančiškan, nabožni pisatelj in zgodovinar, je dolga leta deloval na Trsatu (gvardijan samostana je bil v letih 1632–1639, 1643–1648 in 1651–1652) in bil trikrat izvoljen za provinciala bosansko-hrvaške redovne province sv. Križa (1610–1613, 1616–1619, 1619–1622). Kot gvardijan je nekaj let vodil tudi samostana pri Sv. Lenartu v Kotarih (1628–1632) in na Sveti

Gori pri Gorici (1639–1642). Dejaven je bil tudi na kulturnem področju. Pod škofom Ivanom Agatićem je prevzel skrb za ustanovitev glagolske tiskarne na Reki in v ta namen v Gradcu pridobil opremo konfiscirane protestantske tiskarne, vendar jo je na zahtevo Kongregacije za širjenje vere (Sacra Congregatio de Propaganda Fide) moral odposlati v Rim. Z nakupi knjig v Italiji in Španiji je obogatil trsatsko samostansko knjižnico, ki pa je leta 1629 s samostanom vred pogorela.¹⁰⁴ Požaru so sledila obsežna gradbena dela: obnovo in povečavo samostanskega poslopja, ki jo je zasnoval in zastavil provincial Mihael Kumar pl. Kumberg, je Glavinič izpeljal v letih 1632–1639. Z denarno podporo Nikole Frankopana je leta 1644 nadaljeval še z deli na cerkvi, ki ji je ogenj sicer v celoti prizanesel, ker jo je želel v duhu protireformacije in prodirajočega baroka reprezentativno urediti in oplešati. Prvih posegov na njej se je lotil že pred tem, v drugem desetletju 17. stoletja, ko je preuredil prezbiterij po zgledu Svete nazareške hiše v Loretu in prizidal zakristijo, tokrat pa je dobil možnost, da je cerkev podaljšal in razširil, jo generalno obnovil in deloma tudi na novo opremil.¹⁰⁵ Med umetniki, s katerimi je sodeloval, izstopa frančiškanski brat Serafin Schön, doma iz Menzingna v švicarskem kantonu Zug.¹⁰⁶ Bil je odličen slikar – Glavinič ga imenuje *pictor excellentissimus*¹⁰⁷ –, ki je pretanjeno združeval beneško tradicijo z baročnim misticizmom. Na Trsat je prišel pod provincialom Kumarjem¹⁰⁸ in v dobrem desetletju s svojim mojstrskim čopičem okrasil samostan in cerkev. Glavnina njegovih del je nastala, ko je samostan vodil Glavinič, ki je gotovo sodeloval pri njihovem vsebinskem konceptu; po mnenju Paškala Cvekana naj bi bil vplival na vsebinsko zasnovno ikonografsko in likovno izjemne upodobitve

Portret Franja Glaviniča, frančiškanski samostan, Trsat (foto: Ana Lavrič).

¹⁰⁴ Za Franja Glaviniča gl. zlasti Cvekan, *Trsatsko svetišče*, 26, 27, 84–90, 95–97, 109–116, 106, 206–207; *Zbornik radova o Franji Glaviniču*, passim; v slovenščini mdr. Lisac, Glavinič, str. 425–426; Škofljanec, *Observanti*, str. 4, 28, 29, 31, 86, 93–95, 103–106, 108, 118, 192, 199, 212, 236, 240, 245, 248, 257, z navedbo literature. Franjo Glavinič se je šolal v Ljubljani, Cremoni, Piacenzi in Bologni.

¹⁰⁵ O usodnem požaru gl. mdr. Hajnšek, *Marijine božje poti*, str. 509; Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 84–85, 125–126, 223; O obnovi samostana in cerkve gl. Lisac, Glavinič, str. 425; Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 26, 51, 88–90, 111–116, 126–127, 148, 151, 154, 161–162, 164, 178; Matejčić, *Crkva Gospe Trsatske*, str. 5–7, 11, 31, 97–99; Hoško, *Splet predaje*, str. X; Bogović, *Moji predšasniki*, str. 100.

¹⁰⁶ Za Schöna gl. mdr. Wyroubal, *Pictor*, str. 89–100; Hoško, *Dva Franjevca*, str. 2–3; Matejčić, *Barok*, str. 527–530; Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 210–211; Matejčić, *Crkva Gospe Trsatske*, str. 20–25; Kudiš, *Ikongrafski sadržaji*, str. 108–113; Kudiš, *Novosti*, str. 81–90; Kudiš Burić, *Slikarstvo*, str. 53–63; Hoško, *Fra Serafin Schön*, passim.

¹⁰⁷ Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 211.

¹⁰⁸ Schöna je za delo na Trsatu pridobil tedanji provincial Mihael Kumar, ki je pozneje postal ljubljanski pomožni škof. Slikarja je priporočil ljubljanskemu škofu Otonu Frideriku Buchheimu, zbiralcu in ljubitelju umetnosti, ki ga je želel zaposlit pri svojih načrtih, a je umetnik že pred tem umrl. gl. Lavrič, *Umetnostna dejavnost*, str. 65.

Mistična večerja sv. Družine v letnem refektoriju,¹⁰⁹ z izbiro motivov pa naj bi sodeloval tudi pri freskah iz cikla *Marijino življenje* v samostanskem hodniku idr.¹¹⁰ Da bi bil slikar svojega predstojnika tudi portretiral, se sicer zdi verjetno, vendar je avtorstvo portreta, ki mu je bil v strokovni literaturi pripisan, vprašljivo.¹¹¹ Med knjigami izpod Glaviničevega peresa sta z zgodovinskega vidika posebno dragoceni deli o Trsatu (*Historia Tersattana*, 1648) in o zgodovini frančiškanske province (*Origine della provincia Bosna Croatia*, 1648),¹¹² ker ju je napisal na podlagi poznavanja arhivskih virov, uničenih ob požaru knjižnice. Bakrorez s podobo Marije Matere milosti in devetimi prizori iz zgodovine trsatskega svetišča, ki ga je dal izdelati leta 1641, je posvetil cesarju Ferdinandu III.¹¹³ Ta ga je zaradi velikih zaslug leta 1649 imenoval za senjsko-modruškega škofa, vendar je skromni frančiškan imenovanje v duhu redovnega ustanovitelja odločno odklonil.¹¹⁴

Potem ko je Sebastijan Glavinič postal senjsko-modruški škof in se je poslovil od konjiške župnije, kjer je bil umetnostno zelo dejaven, se njegov interes za umetnost ni zmanjšal, omejile pa so se njegove finančne zmožnosti. Pri tem so mu velike težave povzročali zlasti upravitelji zaplenjenih zrinjskih in frankopanskih posesti, ker so Cerkev odtegovali prihodke, ki jih je nekoč uživala. Kot škof je Glavinič večinoma bival na Trsatu, v župnišču pri cerkvi sv. Jurija,¹¹⁵ ne pa v Bakru, kjer so rezidirali njegovi predhodniki od Ivana Smoljanovića (1667–1678) naprej.¹¹⁶ Ti so namreč v Senju po tem, ko je postal

vojno oporišče proti Turkom, le še redko bivali, za obnovo tamkajšnjega škofijskega dvorca, ki je začel propadati, pa Glavinič ni imel sredstev; obnovil ga je šele njegov naslednik Martin Brajković (1698–1703), ki je prekinil dolgo tradicijo bivanja škofov zunaj Senja.¹¹⁷

Razmere na ozemlju pod njegovo jurisdikcijo, ki jih je spoznaval na vizitacijah, je Glavinič popisal v obširnem poročilu o stanju škofije, ki ga je leta 1695 poslal Apostolskemu sedežu v Rim.¹¹⁸ Omenil je, da je bilo pod Zrinjskimi in upravitelji njihovega premoženja več svetišč podrtih oziroma spremenjenih v skladišča in delavnice, cerkveni prihodki pa odtujeni.¹¹⁹ Sicer se je lahko pohvalil tudi z nekaj obnovljenimi stavbami,¹²⁰ poudaril pa je, da bi se okras cerkva njegove škofije pomnožil, ko bi gosposka tako ne stiskala ubogega ljudstva in duhovščini ne preprečevala gorečnosti za božjo hišo.¹²¹ Poleg trsatskega svetišča z Marijino milostno podobo je v poročilu izpostavil tudi božjepotno Marijino cerkev na Sveti Gori pri Gorici. Omenil je tudi po čudežih slovečo cerkev v Ošterijah, kjer je pred prihodom Turkov rezidirali modruški kapitelj, in razpadajočo cerkev v Modrušu, kjer so nekdanj rezidirali škofje in za obnovo katere se je na vizitaciji še posebej zavzel z namenom, da bi se na tem območju okrepilo katolištvo.¹²² Zaradi revščine in slabih pogojev je Glaviniču primanjkovalo izobrazbenih duhovnikov, tako da niti škofijskega vikarja ni imel in je moral za vse skrbeti sam.¹²³ Za podporo je prosil papeža, skušal pa je pridobiti tudi

ljeno v Bakar, gl. NŠAL, ŠAL/Šk. prot., fasc. 10, št. 17, 18, 7. 12. 1693–9. 2. 1694.

¹¹⁷ Senjska škofija je bila v začetku 17. stoletja enakopravno združena z modruško (tj. krbavsko), in sicer pod upravo škofa, ki je imel sedež v Senju. Po dolgi odsotnosti škofov se je v Senj vrnil Martin Brajković, gl. Bogović, Moji predšasnici, str. 5, 98, 109.

¹¹⁸ Po Glaviničevem poročilu je senjska škofija imela štiri župnije in tri filiale, okoli sedem tisoč katoličanov, deset kanonikov in šest do sedem škofijskih duhovnikov, osem frančiškanov in pet pavlincev, modruška škofija pa 23 župnij, 24 tisoč katoličanov, 24 kanonikov in okoli 24 škofijskih duhovnikov, 30 frančiškanov (Trsat) in šest do sedem pavlincev. Na novo pridobljenem območju Like in Krbave, kjer je bilo okoli tri tisoč katoličanov (starih in konvertitov), so ustanovili župnije v Ličkom Novom (1690), Perušiću (1690), Donjem Kosinju (1692), Gornjem Kosinju (1692) in Klancu (1698). Celotno območje pod Glaviničevo upravo je štel torej okoli 34 tisoč vernikov. Leta 1695 se je iz Dalmacije v Liko preselilo 80 pravoslavnih družin, gl. Bogović, *Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija*, str. 135–155; Bogović, Moji predšasnici, str. 108–109.

¹¹⁹ Bogović, *Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija*, str. 143–146.

¹²⁰ Prav tam, str. 149, kjer navaja obnovljene podružnice v župniji Moravice.

¹²¹ Prav tam, str. 148.

¹²² Prav tam, str. 149, 151–152. Cerkev v Modrušu je imela malo prihodkov, saj ljudje niso oddajali desetine, ker so živeli le od tistega, kar so rešili pred Turki.

¹²³ Prav tam, str. 153, 155. Kongregacija, ki je prejela poročilo, je Glaviniča podprla in informacije posredovala odgovornim osebam in institucijam.

¹⁰⁹ Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 95, 97; za sliko gl. Matejčić, Barok, str. 529.

¹¹⁰ Hoško, *Fra Serafin Schön*, str. 76–79, 115–116; Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 116–117.

¹¹¹ Portret je kot Schönovo delo objavila Matejčić, *Crkva Gospe Trsatske*, str. 21.

¹¹² Slovenski prevod tega dela je pripravil p. Bruno Korošak, gl. Glavinič, *Opis*.

¹¹³ Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 207–208.

¹¹⁴ Gl. mdr. Lisac, Glavinič, str. 425–426; Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 27; prim. Hoško, Čvar svetišča, str. 2–3. V literaturi se, podobno kot za leto rojstva, tudi za leto škofovskega imenovanja pojavljajo različne letnice.

¹¹⁵ Sebastijan Glavinič je v poročilu Svetemu sedežu leta 1695 zapisal, da je župnišče ob cerkvi sv. Jurija na Trsatu primeren kraj za trajno bivanje škofa, da mu tako ni treba bivati na Reki, ki pripada puljski škofiji, gl. Bogović, *Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija*, str. 137, 148. Hranil se je pri frančiškanih v trsatskem samostanu, gl. Bogović, *Trsatsko svetišče*, str. 5.

¹¹⁶ Ker je moral iz Bakra pobegniti njegov predhodnik Hiacint Dimitri (1680–1686), se Glavinič tam ni poskušal nastaniti, gl. Bogović, *Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija*, str. 147, 148. Duhovščina v Bakru je svojim škofom od nekdanj povzročala velike preglavice pri zemljiški gospodi, gl. Bogović, *Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija*, str. 146–147. Z njo povezan je bil tudi Glaviničev spor s prezbiterom Ivanom Cernichem, ki je v letih 1693–1694 zabeležen v ljubljanskih škofijskih protokolih, ker naj bi zaslišanje prič po odločitvi nuncija potekalo v Ljubljani, vendar je bilo pozneje predstav-

vladarja, pri katerem je v obrambi pravic Cerkve zašel v težave.¹²⁴

Posebna Glaviničeva skrb je bila usmerjena na Liko in Krbavo, ki sta bili od leta 1527 pod turško oblastjo, leta 1689 pa ju je osvobodila krščanska vojska in ju je kmalu po prevzemu škofije, maja 1691, dobil v upravo.¹²⁵ Na opustošenem ozemlju so bila številna naselja razdejana, utrdbe, dvorci in cerkve v razvalinah, maloštevilni katoličani, ki so še ostali, pa neuki in brez organiziranih cerkvenih skupnosti.¹²⁶ Glavinič je tja poslal duhovnike in misijonarje, ki so začeli rekatolizirati prebivalstvo in ustanavljati župnije, osebno pa teh krajev ni obiskal.¹²⁷ Najzaslužnejši za restavracijo Katoliške cerkve v Liki in Krbavi je bil brinjski župnik Marko Mesić, ki se je nastanil v Mušaluku blizu mesta Perušića, kjer se je dalo krstiti in je sprejelo katolištvo največje število muslimanov.¹²⁸ Utrjeno mesto z razvalinami plemiških dvorcev in sledovi številnih cerkva, ki je stalo dotlej na meji Osmanskega cesarstva, je postalo pomembna postojanka rekatolizacijskega delovanja. Perušićani so za bogoslužje preuredili džamijo, nekdanjo srednjeveško cerkev, ki je tako spet služila prvotnemu namenu, nameravali pa so postaviti novo cerkev v čast sv. Križu, kot znamenje zmage križa nad polmesečem; zanj je Glavinič leta 1696 iz sredstev rimske Kongregacije za širjenje vere dal naslikati podobo sv. Križa, ki se zdaj nahaja v tamkajšnjem župnišču.¹²⁹ Nekdanje džamije so uporabljali za maševanje tudi v Budaku, Bilaju in Ribniku. Glavinič je odredil, da v Budaku postavijo novo cerkev sv. Jožefa ter v Ribniku cerkev sv. Petra in Pavla (leseni postavljeni do leta 1700), da v Bilaju preuredijo mošejo in jo poimenujejo po sv. Leopoldu (zraven nje so leta 1700 začeli graditi novo cerkev sv. Jakoba) in da Mesić v Mušaluku postavi kapelo sv. Marka (zgrajena v čast sv. Duhu leta 1700). Z njegovim dovoljenjem so postavili cerkve tudi na območju naslednjih novoustanovljenih župnij: v Novem v čast sv. Boštjanu, Roku

Portret senjsko-modruškega škofa Sebastijana Glaviniča, Sakralna baština, Senj
(foto: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22232>, stanje 20. 1. 2018).

in Rozaliji (posvetili so jo sv. Antonu, kot je razvidno iz poročila iz leta 1700) skupaj z lesenima podružnicama v Brušanih in Smiljanu, ki sta nadomestili podrti predhodnici, v Klancu Marijinemu vnebovzetju (leta 1700 se omenja kot nova), v Donjem Kosinju sv. Antonu Padovanskemu in v Gornjem Kosinju sv. Hieronimu. Nova svetišča so večinoma postavljali na temelju ali v bližini starih, srednjeveških cerkva.¹³⁰

Kot nadpastir je Glavinič dopolnil portretno galerijo senjsko-modruških škofov s svojo podobo, ki po Vohovem opisu kaže moža »s krepkimi brki, kakoršne še dandanes nosijo 'franjevci' v Bosni, Hercegovini in na Turškem«.¹³¹ Cerkevni dostojanstvenik v dopasnem izrezu v rahlem zasuku v svojo levo stran stoji pred temačnim interierjem, ki ga ob strani zastira zavesa. Levico opira na mizo, prekrito z rdečim prtom, na katero so položene škofovske insignije, z desnico se dotika dragocenega naprsnega križa z dvojno prečko. Nosi modno črno obleko, ki jo poživljajo bel rabat in bele manšete, in črno čepico, izpod katere mu na ramena segajo rahlo osiveli valoviti lasje. Ima ovalen obraz z okroglo brado, polnimi ustnicami, širokim nosom in navzgor zavihanimi brki. Videti je sangviničnega značaja in kljub bližajočim

¹²⁴ Svojo pritožbo na svetno gospodo je Glavinič zapisal v 32 točkah. Namenjena je bila najbrž cesarskemu dvoru, gl. prav tam, str. 147, 154, 155.

¹²⁵ Lika in Krbava sta bili Glaviniču dani v upravo 4. maja 1691, gl. Bogović, Restauracija, str. 108.

¹²⁶ Bogović, *Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija*, str. 142. Leta 1693 je Pavel Ritter Vitezović pisal papežu, da v Liki in Krbavi še ni ne cerkva in oltarjev in ne duhovnikov, gl. Bogović, Restauracija, str. 109, 110.

¹²⁷ Glaviniču so pripisovali popis Like in Krbave, ki pa po ugotovitvah Mileta Bogovića ni njegov. O popisu in Glaviničevi pastoralni skrbi za to območje gl. Bogović, Restauracija, str. 103–118; Bogović, *Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija*, str. 141; Bogović, *Moji predšasnici*, str. 108.

¹²⁸ Bogović, Restauracija, str. 105, 107, 110.

¹²⁹ Horvat, *Između gotike i baroka*, str. 319–320, navaja, da je sliko sv. Križa z napisom *SVMP. CONGRE de Propag. Fide Sebastianus Glavinich Seniensis Pingi curavit 1696* perušički cerkvi leta 1853 podaril Ivan Pöck, polkovnik v Liki. Ob njeni slabi kvaliteti avtorica izpostavlja kot zanimivost, da je kot takšna lahko zadovoljila Glaviniča; Bogović, Restauracija, str. 110, z navedkom, da je Glavinič sliko nabavil v Rimu.

¹³⁰ Bogović, Restauracija, str. 111–114, 116.

¹³¹ Voh, Škof Sebastijan Glavinich, str. 142.

Oltar sv. Mihaela, 1701, frančiškanska c. Matere Milosti, Trsat (foto: Blaž Resman).

se ali že dopolnjenim šestim križem še precej vitalen. Slika nima posebnih umetniških ambicij, je pa likovno zadovoljiva in dovolj efektna. Zdaj je, skupaj s portreti Glavinčevih predhodnikov in naslednikov, vključena v stalno razstavo cerkvene umetnosti v okviru »Sakralne baštine Senja«.¹³²

Po podatkih v literaturi naj bi Glavinč za frančiškanski samostan na Trsatu dal naslikati portret svojega prastrica Franja Glavinča,¹³³ česar pa ni mogoče brez pomislekov potrditi. Zagotovo drži, da je dal portret zaslužnega sorodnika na hrbtni strani opremiti s kratkim biogramom, ali pa ga je dal tudi sam naslikati, je vprašljivo, kajti na platno naknadno dodani napis tega ne sporoča.¹³⁴ Njegovemu naročilu v prid sicer govorijo škofovske insignije, s katerimi se skromni frančiškan, ki jih je bil odklonil, gotovo

ne bi ponašal, saj se z njimi simbolno uvršča v zgodovinsko vrsto senjskih škofov. Po drugi strani pa se upodobljenec, ki deluje živo in realistično, zdi slikan po modelu ali vsaj posnet po izvirnem portretu, kar podoba, ki jo je Radmila Matejčić pripisala Schönu, dejansko postavlja z njim v neposredno ali vsaj posredno zvezo¹³⁵ (živ pogled trsatskega frančiškana nas spomni sicer tudi na portret njegovega ljubljanskega sobrata Antona Lazarija, ki je pogojno atribuiran slikarju Almanachu).¹³⁶ Podoba je zdaj nameščena v zimskem refektoriju samostana, kjer ohranja spomin na učenega in delavnega redovnika, ki si je pridobil številne zasluge ne le za obstoj in rast bosansko-hrvaške frančiškanske province, temveč z barokizacijo trsatske cerkve in samostana tudi za sakralno umetnost.¹³⁷

Tako kot več njegovih predhodnikov¹³⁸ je tudi Sebastijan Glavinč kot senjsko-modruški škof želel biti pokopan na Trsatu in je v ta namen v oporoki volil denar za epitaf v Marijini cerkvi.¹³⁹ Ker pa je umrl v Slovenskih Konjicah in so ga tam tudi položili k večnemu počitku, so na Trsatu iz sredstev njegovega volila leta 1701 postavili in leta 1706 posvetili nov, marmornat nastavek oltarja sv. Mihaela, ki se formalno zgleduje po pendantu, oltarju sv. Katarine, izklesanem v marmorju leta 1694.¹⁴⁰ Oltar je izdelala goriška delavnica Pacassi, s starega nastavka pa so v njegovem tronu ohranili Schönovo sliko sv. Mihaela z angeli iz leta 1631. Na darovalca spominjajo kip njegovega zavetnika sv. Boštjana na vrhu atike (med kipoma angela in Marije v prizoru Oznanjenja na segmentnih lokih), njegov grb nad oltarno nišo in napis, vklesan v kartuši na predeli oltarja (*POSITUM MUNIFICENTIA REVERENDISSIMI DOMINI D[OMINI] SEBASTIANI GLAVINICH / E[PISCO]PI SEGN[ENSIS] ET MODRUS[ENSIS] / M.D.C.C.I.*).¹⁴¹

¹³⁵ Prav tam.

¹³⁶ Za Lazarijev portret gl. Klemenčič, Portret, str. 139.

¹³⁷ Matejčić, Barok, str. 471–473. Hajnšek, *Marijine božje poti*, str. 511, navaja, da na Trsatu hranijo dve sliki Franja Glavinča, eno v provincialatu in drugo v obednici. Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 200, beleži en portret, in sicer v zakladnici (olje na platno, 100 x 73 cm). Če je na Trsatu kdaj obstajal tudi drugi portret, potem je šlo gotovo za kako mlajšo kopijo, morda tisto, ki je objavljena v slovenskem prevodu Glavinčevega opisa samostanov bosansko-hrvaške province, Glavinč, *Opis*, str. 2.

¹³⁸ Vsi senjsko-modruški škofje 17. stoletja so bili zelo navezani na trsatsko svetišče in večina jih je tam tudi pokopana (Agatić, Mariani, Smoljanović in Cikulin), gl. Bogović, *Moji predšasniki*, str. 105.

¹³⁹ Glavinč je trsatski cerkvi zapustil 400 fl za maše in 500 fl za spominski epitaf pri oltarju sv. Mihaela, gl. Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 133; Bogović, *Trsatsko svetišče*, str. 5.

¹⁴⁰ Za oltar sv. Katarine gl. Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 132–133; Matejčić, *Crkva Gospe Trsatske*, str. 99; Sourek, *Altarističke radionice*, str. 44, 45.

¹⁴¹ Za oltar in atribucijo Pacassijevi delavnici gl. Cvekan, *Trsatsko svetišče*, str. 133–134; Matejčić, *Crkva Gospe Trsatske*, str. 6; Sourek, *Altarističke radionice*, str. 44, 45, oltar povezuje z Giovannijem Pacassijem ml. in domneva sodelovanje Pa-

¹³² Portret je mdr. objavljen na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Bo%C5%A1tjan_Glavini%C4%87_de_Glamo%C4%8D (stanje 18. 1. 2018). O razstavi gl. Bogović, *Moji predšasniki*, str. 98, 100.

¹³³ Richter, Boštjan Glavinč, str. 22–23.

¹³⁴ Glavinč je dal na koncu kronograma zabeležiti: *De Hoc Viro eximio plura praeclara gesta in Provinciae suae annalibus alibique notata reperiuntur. Et haec gratae memoriae titulo Pro-nepos Sebastianus Glavinich Episcopus Segnensis, & Modrusensis, Sacrae Caesar: Regiaeque Maestatis Consiliarius ex Istria Imperiali Petina oriundus curavit annotari*, gl. Matejčić, *Crkva Gospe Trsatske*, str. 21.

Oltar sv. Mihaela, Glaviničev grb v atiki, 1701, frančiškanska c. Matere Milosti, Trsat (foto: Ana Lavrič).

Delovanje Sebastijana Glaviniča na območju senjske-modruške škofije še ni bilo deležno celovite umetnostnozgodovinske obravnave. Pregled upošteva le dela, ki so v strokovni, zlasti zgodovinski literaturi sporadično že predstavljena. Ob navedenih bi gotovo našli še več pomnikov njegovih umetnostnih prizadevanj, a najpomembnejši se nedvomno vežejo na njegovo konjiško obdobje in, četudi močno razredčeni, še vedno bogatijo obsežno območje nekdanje konjiške župnije.¹⁴²

squaleja Lazzarinija, ob kipih pa opozarja na slogovno bližino delavnici beneškega mojstra Paola Callala.

¹⁴² Najpristržneje se zahvaljujem kolegu dr. Blažu Resmanu, brez čigar nesebične pomoči, terenske podpore, fotografskih posnetkov in dragocenih nasvetov članek, zastavljen že pred več kot dvema desetletjema, nikoli ne bi ugledal belega dne. Za prijazen sprejem na terenu se zahvaljujem župniku in upraviteljem obravnavanih cerkva, posebej tudi frančiškani na Trsatu, s katerimi me je povezal dr. Jože Škofljanec, ki mu prav tako izrekam zahvalo. Zahvaljujem se tudi kolegu mag. Andreju Furlanu za računalniško obdelavo fotografskih posnetkov. Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa *Slovenska umetnostna identiteta v evropskem okviru* P6-0061 in raziskovalnega projekta *Umetnostna reprezentacija plemstva: naročništvo na Štajerskem v zgodnjem novem veku* J6-7410 (B), ki ju sofinancira Javna Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Priloga¹⁴³

Dat. : den 17: Julij 1690

Verzäichnuß was sub Sebastiano Glaunich alß Khay: Pfaarrer zu Gonobiz, so woll bey der Pfaarr: alß bey denen incorporierten filial Kirchen, wie dan auch bey der Pfaar selbst vor eine meliorierung beschehen seindt, alß volgt.

1.mo Erstlichen bey der Pfaarr Kirchen S. Georgij zu Gonobiz ist ein neuer Altar Stäin bey den grossen Altar ganzer vndt vnuerletzter eingelegt worden. 2.do Mehr etliche Reliquias repariert, vnd zway neue gemacht worden. 3.io Die helffte der Kirchen mit Märbl Stäin gepflastert worden. 4.to Item ein grufften in der Kirchen bey welcher zu außführung des Wassers ein Canal gemacht werden mues. 5.to Das Coemiterium von neuen etwas übrbäuth vnnndt völlig von neu bedekht worden. 6.to Fehrer ist dz ossarium erweiteret, S: Ioannis Baptistae Altar von neu auß des Herrn Pfaarers spesa gemacht, vndt übrguldzt worden. 7.mo Item S: Catharinae Altar von neu völlig gemacht, vnnndt übrguldzt worden. S. Floriani Altar ist der Zeit von neu gemacht, aber

¹⁴³ StLA, 501 A.

annoch vnuergetet. Leztlichen andere vill Kirchen Paramenta seindt von neu wanß vonnethen gewesen ist, geschafft worden. /.../.

Ex Parte Tschadram

1.mo Bey der filial Kirchen S: Barbarae ist ein neue Cäpelle Vnser lieben fräuen Scapulier aufgebäuet worden. 2.do Mehr die helffte der Kirchen mit Märbl Stäin gepflastert worden. 3.io Item St: Iosephi Altar völli von neu übrgoldt. 4.to Andere nottwendige Kirchen Paramenta seindt geschafft worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen St: Ioannis Baptistae in Tschadram ist die Kirchen mit Märblstain gepflastert worden. 2.do Item die Sacristay von neu aufgebäuth. 3.io Mehr dz Coemeterium renouiert, vndt neu gedekht worden. 4.to Die notwendige Kirchen Paramenta seindt geschafft worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen Vnser Lieben Fräuen zu Prichoua ist die völliige Kirchen, massen sye völliig abgebrunen gewesen, von neu aufferbäuth, fünff Altär darinen von neu gemacht, vndt verguldet worden. Die Sacristay von neu gebäuth, ein neuer Chasten hinein gemacht worden. 2. Alle nothwendige Kirchen Paramenta seindt von neu geschafft worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen des H: Josti seindt alle drey Altär von neu gemacht, vnndt verguldt worden. 2.do Item ein neuer Chasten in der Sacristay gemacht worden. 3.io Die nottwendige Paramenta hat man auch geschafft. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen S: S: Hermagorae et Fortunati ist ein Altar S: Matthiae von neu gemacht vndt völliig übrguldt worden. 2.do Mehr ein neuer Chasten in die Sacristay gemacht worden. 3.io Item andere nottwendige Kirchen Paramenta seindt geschafft worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen St: Margarethen, ist die völliige Kirchen ohne des Thurnß von neu übrbäuth worden. /.../.

Ex Parte Retschah

1.mo Bey der filial Kirchen St. Aegidij ist dz ossarium von neu gemacht, der freythoff völliig von neu aufgebäuth worden. 2.do Mehr ein neuer Kheller bey der Kirchen aufgebäuth, vndt der Kirchen Thurn erhöcht worden. 3.io Item ein neue grosse gloggen erkhäufft, dan ein neuer Chasten cum caeteris paramentis Ecclesiasticis in der Sacristay gemacht worden. 4.to Dan ein neue Cäpellen St: Fabiani vndt Sebastiani von neu aufferbäuth worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen St: Martini ist der Thurn, Chorus, völliig von neu auferbäuth, dan die Kirchen erweitert worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen St: Cunigundis, ist erstlichen Chorus, Capella B: V: M:, Coemeterium, vnndt dz Kirchen Häuß, sambt einen tieffen Kheller, vndt Sacristay von neu auffgebäuth worden. 2.do Item ein neuer Altar in der Capellen ist gemacht vndt vbrgoldt worden. 3.io Fehrer ein neuer Casten in der Sacristay gemacht worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen St: Jacobi, ist ein neue gloggen cum caeteris Ecclesiasticis paramentis procuriert vnndt erkhäufft worden.

Ex Parte S. Spiritus

1.mo Bey der filial Kirchen S: Spiritus, ist der freythoff von neu erweitert vndt gedekht worden. 2.do Item S: Nicolaij Altar sambt einer Predig Canzl von neu gemacht vndt vbrgoldt worden. 3.io Mehr ein neue Gloggen vndt ein Pfanen Creuz erkhäufft, der obrige Kirchen Poden von neu gemacht, vndt gelb vbrstrichen worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen St: Petri, ist dz Coemeterium von neu völliig gebäuth vndt gedekht, der grosse Altar S: Petri von neu gemacht, vndt völliig vbrgoldt, auch die Kirchen an einem Theill von neu gedekht, vndt neue Pfanen Creuz erkhäufft worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen St: Bartholomaei, seindt alle drey Altär von neu gemacht, vnndt übrgoldt, auch in der Sacristay neue fenster gemacht, vnndt ein Kirchen Häuß von neu aufgebäuth, vndt die Creuz Pfanen erkhäufft worden. /.../.

Ex Parte Teinach

1.mo Bey der Vicariat Kirchen zu Teinach, ist die Kirchen von neu gewelbt vndt die Sacristay, Item Chorus, dan dz Coemeterium von neu aufgebäuth, vnndt ein gloggen erkhäufft worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen S: S: Trium Regum ist der Thurn vndt die Kirchen Mäur repariert. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen S: Vdalrici, ist die helffte der Kirchen vnndt ein Cäpelln von neu aufgebäuth, ein gloggen erkhäufft, vndt die Bruederschafft B: M: V: procuriert worden. /.../.

1.mo Bey der filial Kirchen St: Wenceslaij ist dz Coemeterium vnndt die Sacristay von neu aufgebäuth, vndt zwey neue Altär gemacht worden.

1.mo Bey der Vicariat Kirchen Vnser Lieben Fräuen in Kirchstötten seindt 2 neue Altär alß der grosse vnd ein ander von neu gemacht, vndt vbrgoldt worden. 2.do Item andere Kirchen Paramenta procuriert worden. /.../.

VIRI IN LITERATURA

VIRI

NŠAL – Nadškofijski arhiv Ljubljana,
ŠAL/Šk. prot., fasc. 10, št. 17, 18.

StLA – Steiermärkisches Landesarchiv
501 A.

UIFS – Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta
Steleta ZRC SAZU
Curk, Jože: Zapiski mariborske topografije, 1959
(tipkopis).

LITERATURA

Bogović, Mile: Moji predšasniki biskupi – u Senju, Otočcu, Krbavi, Modrušu, Vinodolu i Rijeci. *Senjski zbornik. Prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu*, 42–43, 2015, str. 5–198.

Bogović, Mile: Restauracija Katoličke Crkve u Lici i Krbavi nakon oslobođenja od Turaka godine 1689. *Senjski zbornik. Prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu*, 20/1, 1993, str. 103–118.

Bogović, Mile: *Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija. Izvješća biskupa Svetoj stolici (1602.–1919.)*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2003 (Croatia christiana – fontes).

Bogović, Mile: Trsatsko svetište i krbavski te senjsko-modruški biskupi. *Dometi. Znanstveno-kulturna smotra. (Prošlost i sadašnjost trsatskog svetišta)*, 24/1–3, 1991, str. 1–6.

Curk, Jože: O umetnostni podobi nekdanje konjiške pražupnije. *Konjiško. 850 let pražupnije 1146–1996* (ur. Anton Ožinger in Ivan Pajk). Slovenske Konjice: Nadžupnijski urad, 1996, str. 197–216.

Curk, Jože: *Topografsko gradivo. 4. Sakralni spomeniki na območju občine Slovenske Konjice*. Celje: Zavod za spomeniško varstvo, 1967.

Cvekan, Paškal: *Trsatsko svetište Majke Milosti i franjevci njeni čuvari. Povijesno-kulturni prikaz prigodom 530 godišnjice dolaska Franjevac na Trsat (1453–1983) i 270. obljetnice krunjenja slike Majke Milosti (1715–1985)*. Trsat: Samozaložba, 1985.

Glavinić, Franjo: *Opis frančiskanskih postojank v Hrvatski, Bosni, in v Kranjski*. Nova Gorica: Branko; Ljubljana: Jutro, 2002 (Frančiskova pot, 5; Doprinosi k zgodovini Primorske, 1).

Hajnshek, Odilo: *Marijine božje poti*. Celovec: Družba sv. Mohorja, 1971.

Horvat, Anđela: *Između gotike i baroka. Umjetnost kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700*. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975 (Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 22).

Hoško, Emanuel: Čuvar svetišta, koji nije htio biti biskup (o. Franjo Glavinić). *Marijin Trsat* 6, 1968, str. 2–3.

Hoško, Emanuel: Dva Franjevca, biskup i slikar, obnavljali trsatsko proštenišće: o. Mihael Kumar i fra Serafin Schön. *Marijin Trsat* 5, 1968, str. 2–3.

Hoško, Emanuel: *Fra Serafin Schön. Najznačajniji slikar trsatskog svetišta*. Rijeka: Franjevački samostan na Trsatu: Naklada Kvarner, 2015.

Hoško, Emanuel: Splet predaje i povijesti na Trsatu. V: Matejčić, Radmila: *Crkva Gospe Trsatske i Franjevački samostan*. Rijeka: Izdavački centar, 1991 (Biblioteka Fluminensia, 2), str. VII–X.

Jenko, Tine in Martin Mrzdovnik: *Cerkev sv. Martina v Zlakovi nad Zrečami*. Zreče: Centre culturel Européen Saint Martin de Tours: Župnija Zreče; KUD Poslanstvo sv. Martina, 2008 (zgirbanka).

Klemenčič, Matej: Portret patra Antona Lazarija. *Almanach in slikarstvo druge polovice 17. stoletja na Kranjskem* (ur. Barbara Murovec, Matej Klemenčič, Mateja Breščak). Ljubljana: Založba ZRC, 2005, str. 139.

Krajevni leksikon dravske banovine. Ljubljana: Uprava Krajevnega leksikona dravske banovine, 1937.

Krajnc, Slavko: *Cerkev sv. Jošta v Vinarju v župniji B. D. Marije Vnebovzete na Prihovi*. Ljubljana: KUD Zbor Marije Zavetnice, 2013 (objavljeno tudi: http://www.liturgija.si/wp-content/uploads/2013/03/PRIHOVA_Sv-Jost-v-Vinarju_2013-10-29_net.pdf).

Krajnc, Slavko: Župnijska cerkev Blažene Device Marije Vnebovzete na Prihovi. *Sončna Prihova. 250-letnica župnije* (ur. Slavko Krajnc). Prihova: KUD Zbor Marije Zavetnice, 2016, str. 75–116.

Kudiš Burić, Nina: Slikarstvo 17. i 18. stoljeća na otoku Krku. Novi prijedlozi za Serafina Schöna, Francesca Pittonija i Giambattistu Crosata. *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 45, 2009, str. 53–87.

Kudiš, Nina: Ikonografski sadržaji Schönovih fresaka u klaustru trsatske crkve Majke Božje. *Dometi. Znanstveno-kulturna smotra. (Prošlost i sadašnjost trsatskog svetišta)*, 24/1–3, 1991, str. 108–113.

Kudiš, Nina: Novosti o slikarstvu Serafina Schöna. *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti i arheologiju* 40, 1997, str. 81–90.

Kuret, Niko: *Slovensko Štajersko pred marčno revolucijo 1848. Topografski podatki po odgovorih na vprašalnice nadvojvode Janeza (1811) in Georga Göttha (1842)*, 1/2. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1987 (Gradivo za narodopisje Slovencev, 3).

Lavrič, Ana: Bratovščine na Slovenskem pod zavetniškim plaščem Marije in svetnikov. *Patriae et orbi. Študije o srednjeveški umetnosti. Jubilejni zbornik za Damjana Prelovška* (ur. Ana Lavrič, Franci Lazarini, Barbara Murovec). Ljubljana: Umet-

- nostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015, str. 475–527.
- Lavrič, Ana: Umetnostna dejavnost škofa Otona Friderika Buchheima v ljubljanski škofiji. *Acta historiae artis Slovenica* 9, 2004, str. 31–69.
- Lechner, Gregor Martin in Christel Squarr: Siebenschläfer (Sieben Kinder) von Ephesus. *Lexikon der christlichen Ikonographie. Ikonographie der Heiligen*, 8 (ur. Wolfgang Braunfels). Rom-Freiburg-Basel-Wien: Herder, 1976, stp. 344–348.
- Lisac, Ljubomir Andrej: Glavinič (Glavinich) Frano (Ivan). *Primorski slovenski biografski leksikon*, 5. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 1978, str. 425–426.
- Ljubović, Enver: *Grbovnik Gacke, Krbave, Like, Senja i Vinodola. Obiteljski grbovi s opisom, podrijetlo, povijest rasprostranjenosti i seobe rodova*. Senj: Senjsko književno ognjište, 2007.
- Matejčić, Radmila: Barok u Istri i Hrvatskom Primorju. V: Horvat, Anđela, Radmila Matejčić in Krno Prijatelj: *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb: Liber [etc.] 1982, str. 385–448.
- Matejčić, Radmila: *Crkva Gospe Trsatske i Franjevački samostan*. Rijeka: Izdavački centar, 1991 (Biblioteka Fluminensia, 2).
- Mlinarič, Jože: Žički kartuzijani in njihovi odnosi s konjiškimi gospodi, s konjiško župnijo in konjiškimi tržani. *Konjiško. 850 let prazupnije 1146–1996* (ur. Anton Ožinger in Ivan Pajk). Slovenske Konjice: Nadžupnijski urad, 1996, str. 165–187.
- Orožen, Ignaz: *Das Bisthum und die Diözese Lavant. 7, Das Dekanat Rohitsch*. Marburg: Selbstverlag, 1889.
- Ožinger, Anton: *Vizitacije savinjskega arhidiakona goriške nadškofije 1751–1773*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije: Inštitut za zgodovino Cerkve Teološke fakultete: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1991. (Vizitacijski zapisniki goriškega nadškofa Karla Mihaela Attemsa 1752–1774, 2)
- Ožinger, Anton: Zgodovinski oris konjiške prafare od ustanovitve do konca prve svetovne vojne. *Konjiško. 850 let prazupnije 1146–1996* (ur. Anton Ožinger in Ivan Pajk). Slovenske Konjice: Nadžupnijski urad, 1996, str. 34–62.
- Pavlič, Valentina: The former high Altar from the Maribor Cathedral. *Second International Congress of Art History Students Proceedings*, 23rd–27th April 2013, Art History Students' Association of the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, objavljeno: file:///C:/Users/Ana/Documents/Glavinic/Pavlic_Valentina_The_former.pdf.
- Petrič, Franci: *Slovenske božje poti. Romanje – popotovanje v veri. Božje poti pripovedujejo*. Ljubljana: Družina, 2008.
- Rabensteiner, Christine in Gottfried Biedermann: Plastik und Stuck der Barockzeit in der Steiermark. *Lust und Leid. Barocke Kunst, barocker Alltag. Steirische Landesausstellung* (ur. Ileana Schwarzkogler). Graz: Verlag für Sammler, 1992, str. 139–184.
- Resman, Blaž: Die Grundströmungen in der Skulptur des Barock in Slowenien. Übersicht, Problematik, Einflüsse des bayerischen Rokoko. *Bayern und Slowenien im Zeitalter des Barock. Architektur, Skulptur, Malerei* (ur. Janez Höfler in Franz Büttnner). Regensburg: Schnell & Steiner, 2006, str. 93–104.
- Richer, Jakob: Boštjan Glavinič de Glamoč in njegov opis Rusije. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, n. v. 6, 1970, str. 22–36.
- Somrek, Josip: Umetnost in oltar. Črtica iz cerkvene umetnosti. *Dom in svet* 9/10, 1896, str. 312–315, 347–352.
- Stegenšek, Avguštin: *Konjiška dekanija. Cerkevni spomeniki Lavantinske škofije*. Maribor: Samoza-ložba, 1909 (Umetniški spomeniki lavantinske škofije, 2).
- Stegenšek, Avguštin: O grbih na cerkvenih predmetih v konjiški dekaniji. *Voditelj v bogoslovnih vedah* 8, 1905, str. 161–167.
- Šah, Maks: Glavinič Boštjan. *Primorski slovenski biografski leksikon*, 5. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 1978, str. 424–425.
- Šerbelj, Ferdinand: Sveti Trije kralji na Pohorju. *Enciklopedija Slovenije*, 12. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998, str. 397.
- Šerbelj, Ferdinand: Umetnostni spomeniki v občini Slovenska Bistrica. *Zbornik občine Slovenska Bistrica*, 1 (ur. Ferdinand Šerbelj). Ljubljana: Tone Tomšič; Slovenska Bistrica: Skupščina občine: Kulturna skupnost, 1983, str. 183–227.
- Škofljanec, Jože: *Observanti province sv. Križa in slovenske pokrajine od konca 15. do srede 18. stoletja*. Ljubljana 2008 (tipkopis doktorske disertacije).
- Šourek, Danko: *Altaristične radionice na granici. Barokni mramorni oltari u Rijeci i Hrvatskom primorju*. Zagreb: Leykam international, 2015.
- Vidmar, Polona: Baročni oltarji v mariborski stolnici 4. septembra 1859 – poskus rekonstrukcije. *Studia Historica Slovenica* 10/2–3, 2010, str. 573–608.
- Vidmar, Polona: Liturgična oprema mariborske stolnice. *Mariborska stolnica ob 150. obletnici Slomškovega prihoda v Maribor* (ur. Stanko Lipovšek). Maribor: Slomškova družba, 2009, str. 229–265.
- Voh, Jernej: Škof Sebastijan Glavinič. Zgodovinska črtica. *Voditelj v bogoslovnih vedah* 2, 1899, str. 142–146.
- Vrišer, Sergej: *Baročno kiparstvo na slovenskem Štajerskem*. Ljubljana: Slovenska matica, 1992.
- Vrišer, Sergej: *Jožef Holzinger*. Maribor: Umetniški kabinet Primož Premzl, 1997.
- Vrišer, Sergej: O konjiških oltarjih in prižnicah. *Konjiško. 850 let prazupnije 1146–1996* (ur. Anton

- Ožinger in Ivan Pajk). Slovenske Konjice: Nadžupnijski urad, 1996, str. 188–196.
- Wyroubal, Zvonimir: Pictor Seraphin Schön, laicus professus. *Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti JAZU* 11/3, 1963, str. 89–100.
- Zadnikar, Marijan: *Romanika v Sloveniji. Tipologija in morfologija sakralne arhitekture*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982.
- Zbornik radova o Franji Glaviniću*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za filološke znanosti; Trsat: Franjevački samostan; Pazin: Istarsko književno društvo »Juraj Dobrila«, 1989.

S U M M A R Y

Artistic activities in the parish of Konjice under parish priest Sebastian Glavinić de Glamoč

The Styrian Provincial Archives in Graz holds a list, compiled on 17 July 1690, of accomplishments that were realised under parish priest Sebastian Glavinić (1669–1690) in the parish church as well as in the vicariate and succursal churches across the parish of Konjice, which at the time covered a vast territory. The document, which has until now gone unnoticed by historiography and which Glavinić wrote as a reminder for his successors as the Bishop of Senj-Modruš, provides an important source of information about the two decades of vibrant artistic activities, especially as the artistic materials are only partially preserved, due to subsequent redesigns of church buildings and furnishings. Most churches mentioned therein were renovated, some were even widened or enlarged, newly vaulted, covered and paved, and their surroundings rearranged. Many church buildings also obtained new altars and liturgical furnishings, paraments, and bells.

The architecture features characteristics typical of the period and is a moderate-quality product of local master-builders. It is marked by simple barrel vaults

with lunettes, relatively pronounced ridges covered with stucco, and square recessed windows with circular openings (oeil-de-boeuf). The original characteristics have been preserved e.g. in the Chapel of Our Lady of the Scapular at St. Barbara above Čadram, the expanded nave with a new presbytery and sacristy at St. Martin above Zreče, the presbytery at St. Kunigunda na Pohorju, and the enlarged nave with an additionally built chapel at St. Urh na Pohorju. As can be gathered from lamentably few preserved altar retables, church furnishings were the most intricate artistic creations; all are classified as golden altars and associated with Our Lady's Church at Prihova. Particularly outstanding is the elaborately carved high altar with the central sculptural group of Virgin Mary of Mercy, slightly expanded in the eighteenth century, which combines the concept of the miraculous image at Ptujška Gora with an evocative, almost dramatic folk narrative; one of the praying figures is believed to be Glavinić, in all appearances already exercising the office of bishop. Interesting iconography may also be observed on the two side altars from Prihova, which were subsequently moved to Koritno, featuring the dormant (dead) St. Rosalia and St. Mary Magdalene in their crowns. Given their stylistic features, the altars were most likely the work of several different artists whose identities are yet to be established. They might have been made by a wood-carver's workshop that had operated in Konjice since the seventeenth century (there are several recorded names) or a master coming from the direction of Slovenska Bistrica; as for the altar at Prihova, due to its similarity to the altar from the Maribor Cathedral (transferred in the nineteenth century to Heiligenkreuz am Waasen), it can be associated with sculptors from that area (in Maribor, the name Adam Niederl is mentioned in 1688).

The article also briefly presents Glavinić's artistic activities during the period in which he led the Diocese of Senj-Modruš (1690–1697) and resided at Trsat. That is where he is believed to have been buried (out of his legacy, the marble altar of St. Michael in the church at Trsat was made). However, since he died on 5 December 1697 in Konjice, his body was laid to eternal rest at Our Lady's altar in his former parish church.

Veliki oltar, osemdeseta leta 17. stol., ž. c. Marije Vnebovzete, Prihova (foto: Blaž Resman).